

Mi imamo prava

Deset godina pravobraniteljstva za djecu u Republici Hrvatskoj

postignuća i izazovi

Deset godina pravobraniteljstva za djecu u Republici Hrvatskoj

postignuća i izazovi

Izdavač

Pravobranitelj za djecu, Zagreb, Teslina 10

Za izdavača

Mila Jelavić, dipl. iur.

Urednice

mr. sc. Maja Gabelica Šupljika
Maja Flego

Lektorica

Sanda Uzun-Ikić

Grafičko oblikovanje

Nenad Pejušković

Tisak

Tiskara Velika Gorica, Velika Gorica

Tiskano u prosincu 2013.

Naklada

600 primjeraka

ISBN 978-953-7790-05-9

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 869474

Sadržaj

Uvodna riječ pravobraniteljice za djecu (Mila Jelavić)	4
Kako je bilo na početku - sjećanje prve pravobraniteljice (Ljubica Matijević Vrsaljko)	7
Deset godina pravobraniteljstva za djecu u Republici Hrvatskoj - postignuća i izazovi (Marina Ajduković)	8
Kratak pogled na prošlost i sadašnjost Ureda pravobraniteljice	9
Uvod	11
1. Ured pravobraniteljice u brojkama - Ostvarivanje mandata i ovlasti	13
1.1 Praćenje pojedinačnih povreda prava djeteta	13
1.2 Izrada upozorenja, preporuka i prijedloga za zaštitu prava djece, opće inicijative te sudjelovanje u izradi zakona i drugih propisa	19
1.3 Dostupnost i osobni kontakti s djecom	22
2. Ured pravobraniteljice iz različitih perspektiva	
2.1 Sudjelovanje djece u radu pravobraniteljice: osnivanje Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu (MMS)	24
2.2 Vidljivost i značenje pravobraniteljice za djecu iz perspektive članova Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu	26
2.3 Vidljivost i značenje pravobraniteljice iz perspektive stručnjaka "svjedoka vremena"	28
2.4 Međunarodni odjeci djelovanja pravobraniteljice za djecu	
2.5 Pluralistička zastupljenost i povećanje kompetencija stručnjaka	36
2.6 Medijska vidljivost pravobraniteljice za djecu	36
3. Postignuća i izazovi	37
Prilozi	43
Publikacije pravobraniteljice za djecu	47
Prostori Ureda pravobraniteljice za djecu	48
Vizualni identitet	53

Uvodna riječ pravobraniteljice za djecu

6

Nakon što je Inicijalno izvješće o stanju prava djeteta u Republici Hrvatskoj predstavljeno pred Odborom za prava djeteta UN-a u siječnju 1996. godine te je Odbor Hrvatskoj uputio preporuke, započela je rasprava stručne javnosti o tome treba li Hrvatska samostalnu instituciju za praćenje i promicanje dječjih prava ili će se ti poslovi i nadalje odvijati u okviru institucije pučkog (općeg) pravobranitelja. Vjerujem da je presudila procjena da se specifičnost potrebe dječje zaštite bolje i primjerenije može ostvariti osnivanjem samostalne specijalizirane institucije. U lipnju 2003., prije deset godina, uslijedilo je i donošenje Zakona o pravobranitelju za djecu.

Prva pravobraniteljica bila je Ljubica Matijević Vrsaljko, koja je u početku radila samo s dvoje svojih zamjenika. Prvi Ured pravobraniteljice za djecu bio je u Hebrangovoj 4 sve do kraja 2010., kada je prešao u veći i primjereniji prostor u Tesloj 10. Prvi savjetnici zaposleni su 2004. i bili su to dvije pravnice, socijalna radnica, defektologinja i psihologinja te tri administrativno-tehnička djelatnika, što je činilo prvi multidisciplinarni tim pravobraniteljstva za djecu.

Nakon ostavke prve pravobraniteljice i njezinih zamjenika 2005. godine Ured je, uz pomoć opće službe Hrvatskog sabora, šest mjeseci nastojao raditi uobičajene poslove u uvjetima bez čelnika ustanove.

U proljeće 2006. Hrvatski sabor imenovao me je pravobraniteljicom za djecu. Nedugo nakon toga donesene su strateške odluke o nužnosti širenja Ureda izvan sjedišta u Zagrebu te se otvaraju uredi u Splitu, Rijeci i Osijeku. Zapošljava se još jedna psihologinja, dvije pedagoginje, socijalna pedagoginja, pet pravnika odnosno pravica i logopedinja te tako, nakon početna tri stručnjaka - pravnika, danas u Uredu radi 15 stručnjaka različitih struka. Osim toga, uz četiri lokacije na kojima Ured djeluje, na zagrebačkoj se adresi uređuje *Mala kuća dječjih prava*, koja će biti otvorena djeci i odraslima za učenje i raspravljanje o dječjim pravima, promicanje bezuvjetnosti ljudskih prava te za edukacije, radionice i stručne rasprave.

Kad se iz sadašnje perspektive pogleda unatrag, gotovo sve izgleda kao redovit razvoj, zacrtan već od same uspostave ove institucije. Ali nije bilo tako. Institucija je u jednom trenutku otežano funkcionirala, gotovo šest mjeseci nedostajala joj je čelna osoba, što znači da se nije moglo pisano komunicirati ni odgovarati na brojne upite građana. Valja podsjetiti na dva neuspješna pokušaja imenovanja pravobranitelja. Tek je treći pokušaj uspio. To je za mene značilo veliku odgovornost jer nije smjelo biti novih zastoja, zato što djeca imaju pravo na najviše, njihova zaštita i promocija njihovih prava morale su teći neometano. A što sam očekivala? Svakako ne mir, tišinu ni odustajanje, znala sam da je preda mnom težak zadatak, ali bila sam sigurna da ga je moguće svladati. Dolaskom u Ured zatekla sam grupu odgovornih ljudi, stručnjaka koji su unatoč teškoćama održavali kontinuitet u radu. Oni su mi pružili veliku podršku i tako je ponovo krenulo - ubrzanim tempom.

Nakon nekog vremena trebalo je provjeriti je li smjer bio dobar. Nakon pet godina postojanja, 2008. godine, zatražili smo prvu evaluaciju rada pravobranitelja za djecu, koju su izradila dva inozemna i pet domaćih stručnjaka. Evaluacija je pokazala da je ova institucija potvrdila visoka očekivanja koja su na nju bila usmjerena, ali je postavila i nove izazove. Uz uobičajen, standardni pristup zaštiti dječjih pra-

va bilo je nužno okrenuti se ostvarenju konvencijske odredbe o intenzivnijem uključivanju djece u procese koji ih se tiču. Svojim smo primjerom željeli pokazati ono što smo tražili od drugih institucija, pojedinaца, državnih tijela. Kroz susrete s djecom i rasprave u fokusnim grupama formirala se jedna aktivna skupina djece i mladih iz raznih krajeva Hrvatske spremnih na promjene. Uz njih smo i mi rasli, učili o dječjem sudjelovanju, zajednički uspostavljali pravila rada. Nakon dvogodišnjeg rada s ovom grupom djece, koja se sama nazvala Mrežom mladih savjetnika (MMS), 2012. proveden je prvi javni natječaj za novu generaciju članova Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu i izabrano je 25 savjetnika iz više gradova i mjesta iz cijele Hrvatske.

Nakon toga smo, a i nakon višegodišnjih gotovo jednoglasno prihvaćenih godišnjih izvješća u Saboru, znali da je trasiran dobar put, no da ga treba „izravnati“, obogatiti boljim putokazima i dobro procjenjivati kada treba putovati prečacem, a kada je bolje smireno i polako ostvarivati svrhu i misiju Ureda.

Mnogo smo se puta uvjerali u svrhu svoga rada i vrijednost svojih poticaja. Posebice se to odnosilo na izglasavanje zakona u kojemu zastara za kaznena djela na štetu djeteta počinje teći tek s punoljetnošću osobe, na prihvaćanje naše inicijative o besplatnoj pravnoj pomoći Hrvatske odvjetničke komore svakom djetetu u postupku uzdržavanja, na započinjanje rasprave o bazi podataka počinitelja seksualnih delikata na štetu djece i podizanje dobne granice za dobrovoljno stupanje u spolni odnos s odraslom osobom. Upozorili smo prvi put na potrebe i prava djece čiji su roditelji u zatvoru kao i djece na otocima koja dotad nisu opažena kao posebno ranjiva skupina.

Kao dobar završetak aktivnosti i rada u pojedinom području zaštite dječjih prava u suradnji sa stručnjacima pokazalo se objavljivanje stručnih zbornika: o pravu djece na pozitivne sadržaje, na zaštitu njihove privatnosti u medijima, na slobodno vrijeme, na zaštitu djece čiji su roditelji u zatvoru, zaštitu djece bez pratnje, o bazi podataka o počiniteljima spolnih delikata na štetu djece, o konfliktnim razvodima, zaštiti i interesima djece s problemima u ponašanju i o djeci u pravosudnom postupku. Za ove zbornike interes su pokazali stručnjaci, odgojno-obrazovne ustanove, udruge, centri za socijalnu skrb, roditelji.

Izuzetno korisnima smatramo tematske sjednice koje smo organizirali na saborskim odborima. Prva takva sjednica bila je posvećena pravima djece s teškoćama u razvoju, pod naslovom: *Teškoća! čija? Moja? Tvoja? Naša?* (2007.). Zatim je uslijedila sjednica *Prava djece koja se bave sportom* (2008.) te rasprava o strateškim dokumentima za zaštitu prava djece u Hrvatskoj, pod naslovom *Politika prema djeci: Europska unija, Vijeće Europe, Hrvatska* (2012.).

Unatoč nerijetkom neslaganju u pojedinim pitanjima, ostvarujemo dugotrajnu suradnju i partnerstvo s mnogim državnim tijelima, akademskom zajednicom, odvjetničkom komorom, nizom organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija.

Nažalost, bezbroj smo puta bili obeshrabreni jer su se promjene presporo događale, jer je i nadalje, unatoč mnogim zakonskim promjenama, bilo previše nesretne i obespravljene djece. Zbog svojih smo stajališta često bili meta kritika i napada. Oni su nas, isto kao i pohvale, poticali na preispitivanje postupaka i još snažnije zauzimanje za prava i interese djece.

Svjesni smo i svojih neuspjeha, poput manjkave suradnje s pojedinim institucijama, povremenog izostanka njihove reakcije na naša upozorenja i preporuke, nedovoljnog partnerstva s organizacijama civilnog društva, neuspjele inicijative da se uspostavi tzv. dječji proračun, i na državnoj, i na lokalnoj razini, kako bi se znalo koliko se sredstava izdvaja na djecu.

U povodu desetog rođendana institucije pravobranitelja za djecu u Hrvatskoj zamolili smo prof. dr. sc. Marinu Ajduković, redovitu profesoricu Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, da bude evaluator deseto godišnjeg rada Ureda s naglaskom na posljednjih pet godina. Profesorica Ajduković činila nam se dobrim izborom za ovaj posao zbog toga što je jedna od glasnih zagovarateljica postojanja neovisne i specijalizirane institucije pravobranitelja za djecu. Osim što je vrsna stručnjakinja u području dječjih potreba i prava te konzultantica i evaluatorica mnogih nacionalnih strategija i dokumenata, poznata po objektivnom, znanstvenom i kritičkom pristupu, ona je bila i predsjednica Vijeća za djecu od 2000. do 2003. godine. Također kontinuirano sudjeluje kao pomagač u ne-

posrednom radu s djecom i obiteljima, što ju također čini vjerodostojnom zagovarateljicom dječjih prava i promatračem njihova ostvarivanja.

Profesorica Ajduković osmislila je metodologiju evaluacije, pri čemu se koristila podacima iz naših godišnjih izvješća o radu i drugih dokumenata Ureda, izjavama „svjedoka vremena“ koji su pozvani dati vlastitu ocjenu o radu ove institucije i izjavama djece, aktivnih članova Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu. Cilj je bio dobiti ocjenu dosadašnjeg rada i poticaje za budući rad. Rezultat svega ova je publikacija.

Prvu evaluaciju petogodišnjeg djelovanja institucije pravobranitelja za djecu predstavili smo pred odborima Hrvatskoga sabora 19. studenoga 2008. Na isti dan, pet godina kasnije, ponovo smo se našli u Hrvatskom saboru, gdje smo zastupnicima, stručnjacima, djeci i drugim uzvanicima predstavili preliminarne rezultate evaluacije desetljeća našega rada, na raspravi koju smo nazvali „Dječja prava u Hrvatskoj danas“. Na taj smo skup pozvali i djecu: predstavnike dječjih gradskih vijeća, učeničkih vijeća, dječjih foruma Društva „Naša djeca“ i drugih predstavničkih tijela djece. Pozvali smo i sve bivše i sadašnje članove naše Mreže mladih savjetnika, ali nismo ih zvali samo kao goste, već i kao izvjestitelje o stanju prava djece u nas. Oni su tom prilikom izvijestili o aktualnim problemima u ostvarivanju dječjih prava i predložili svoja rješenja. Tako smo na istom skupu pokazali svoja postignuća i izazove, ali i zadaće koje nas još čekaju i obvezuju nas u sljedećem razdoblju.

U proteklih deset godina Ured se razvijao kadrovski i stručno te se znatno prostorno širio. No to nije njegovo postignuće. To je tek sredstvo za mnogo važnije postignuće koje se mjeri jedino napretkom u ostvarivanju dječjih prava u Hrvatskoj i osiguravanju sretnijeg djetinjstva što većem broju djece.

Mila Jelavić

Kako je bilo na početku - sjećanja prve pravobraniteljice za djecu

Sada, deset godina kasnije, sjećam se početaka rada Ureda i mojih početaka u Uredu... Tijekom života radila sam mnoge stvari, započinjala različite projekte, ali sjećanje na pravobraniteljsku „priču“ i djecu koja su bila „moja“ od jeseni 2003. do jeseni 2005. u meni budi najljepše i najtužnije uspomenne, a tako će ostati zauvijek.

Ured pravobranitelja, figurativno rečeno - od jednog malenog i tek rođenog djeteta, za koje nikada nismo sigurni u što će se pretvoriti, od njegovih prvih, ali upornih i glasnih koraka... izrastao je u prekrasnog dječaka odnosno u prekrasnu djevojčicu - sigurnoga koraka, jasnoga karaktera, vlastitog mišljenja, jednom riječju - odlikaša, u najširem i najboljem smislu te riječi.

I točno je da su se u proteklom razdoblju neki odrasli navodno „važni i moćni“ ljudi, a koji često pogrešno drže da su i pametniji, protiv toga djeteta katkad bunili, osporavali mu pravo glasa, pitali se što uopće to dijete ima za reći, radi čega to dijete uopće treba postojati ... nasreću, potpuno bezuspješno. Danas, deset godina kasnije, takvo što se više ne pita - niti je pametno, niti suvislo, a niti pristojno....

Danas je baš svima potpuno jasno (pa čak i onima koji se samo „prave“ da tako misle) da se djeca ne smiju tući i da batina „nije iz raja izašla“, da se djecu ne smije vrijeđati ili ih strašiti uz nemušte primjedbe ...i na mene su moji vikali, pa što onda.... što mi fali), da se djeca u krugu vršnjačkog nasilja „ne čeliče“, nego snažno trpe...

Danas, deset godina kasnije, čini mi se da smo ovu abecedu naučili, tu je Ured pravobranitelja za djecu učinio golem i dobar posao. Kao što je Ured učinio golem posao i u drugim različitim segmentima povreda prava djece koji se ranije nisu niti prepoznavali, niti se za njih marilo, ili su se pojavili kao posljedica tehnološkog napretka (primjerice, medijske povrede prava djece, nasilje putem interneta odnosno društvenih mreža). Danas, kao odvjetnica, mogu svjedočiti o prevrijednom doprinosu Ureda u normativnim aktivnostima oko donošenja i izmjene propisa, u kojima je uvijek pravilno artikulirao i štitio zajamčena prava djece.

Danas zlostavljati djecu postalo je najgora javna sramota. Nitko, baš nitko više neće ovakve stvari u javnom govoru ili službenom pisanju relativizirati ili minimizirati.

Druga je stvar što prečesto u konkretnom službenom postupanju u vezi s djecom i u odnosu prema djeci oni koji bi trebali svoj posao raditi doista onako kako je proklamirano i propisano, a u djetetovu najboljem interesu, često još uvijek „zažmire“ ili se uspavaju, ili se „probude“ kada je već kasno ili jednostavno ne mare.

Dijete, podsjećaj ih stalno na njihove dužnosti i obveze, ne daj im da „spavaju“, požuruj ih i zaprijeti im, neka uče od Tebe, upućuj ih na svoju perspektivu i svoje potrebe, i na kraju i najviše - sretan Ti rođendan!

Kratak pogled na prošlost i sadašnjost Ureda pravobraniteljice za djecu

11

- Ured pravobranitelja za djecu Republike Hrvatske osnovan je 25. rujna 2003. Prva pravobraniteljica bila je Ljubica Matijević Vrsaljko. Sadašnja pravobraniteljica Mila Jelavić imenovana je 31. ožujka 2006.
- Od 2004. do 2010. Ured je djelovao u Zagrebu u Hebrangovoj ulici, a od 2010. djeluje u Teslinoj ulici.
- Od 2007. pravobraniteljica za djecu osim u Zagrebu djeluje i u uredima u Osijeku, Rijeci i Splitu.
- U 2013. započelo je uređivanje **Male kuće dječjih prava** u Zagrebu, u prizemlju zgrade u Teslinoj ulici, što će biti prostor namijenjen ponajprije djeci, ali i odraslima, za učenje i raspravljanje o dječjim pravima.
- Kao dio aktivnosti Ureda od 2010. djeluje dječje savjetodavno tijelo **Mreža mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu** (MMS), u kojem je 25 djece u dobi od 12 do 18 godina.
- Ured pravobraniteljice za djecu u 2004. imao je **11** zaposlenika, uključujući pravobraniteljicu i dvoje zamjenika, koji su radili na **524** pojedinačne povrede prava djece i na **111** općih inicijativa. Danas Ured ima 19 zaposlenika, koji su tijekom 2013. godine radili na **1436** pojedinačnih povreda prava djece i **1215** općih inicijativa i drugih poslova.
- Tijekom 10 godina, od 25. rujna 2003. do 25. rujna 2013. Ured pravobraniteljice za djecu radio je na ukupno **8685** pojedinačnih povreda prava djece, a pravobraniteljica je uputila gotovo isto toliko upozorenja, preporuka i prijedloga za zaštitu prava djece. Ured je radio i na **9364** općih inicijativa.
- U proteklih 10 godina pravobraniteljica je uputila **245 općih preporuka** za zaštitu i unapređivanje prava djece u Hrvatskoj te podnijela **617 različitih prijedloga** koji se odnose na izmjene ili donošenje ukupno **160 propisa**.
- Djelatnici Ureda od njegova su osnutka obišli **402** vrtića, škola, domova, bolnica, odmarališta, kaznenih institucija i drugih mjesta gdje borave djeca; više od **100** puta ugostili djecu u uredima u Zagrebu, Osijeku, Splitu i Rijeci; održali **409** izlaganja na domaćim i međunarodnim skupovima organizirali **68** stručnih skupova, rasprava, tribina ili konferencija te tri međunarodne konferencije uredili i objavili **11** stručnih publikacija.
- Ured pravobraniteljice za djecu član je Europske mreže pravobranitelja za djecu ENOC (*European Network of Ombudspersons for Children*) od 2003. godine; od 2007. aktivan je i u Mreži pravobranitelja Jugoistočne Europe CRONSEE (*Childrens' Rights Ombudspersons' Network in South and Eastern Europe*); a od 2009. član je i Europskog odbora za djecu čiji su roditelji u zatvoru EUROCHIPS (*European Committee for Children of Imprisoned Parents*), koji je 2013. godine promijenio naziv u *Children of Prisoners Europe* (COPE).
- Ured je 2008. godine dobio prvu nagradu za inovativni pristup prevenciji zlostavljanja djece, koju dodjeljuje *Women's World Summit Foundation* (WWSF), suradna organizacija Ujedinjenih naroda.

Uvod

13

Postojanje pravobraniteljice je važno zato što su djeca posebna, rizična skupina, koja još nema dovoljno iskustva i "prava"... te ih se tako lako omalovažava i iskorištava, dok oni misle da tu ne mogu ništa učiniti.

Članica Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu (2013.)

Ured pravobraniteljice za djecu postao je stvarni i priznati glasnogovornik djece u društvu.

Stručnjakinja, dugogodišnja zagovarateljica prava djeteta (2013.)

Prije deset godina donesen je Zakon o pravobranitelju za djecu ("Narodne novine", br. 96/2003.) i u skladu s njegovim odredbama imenovana je prva pravobraniteljica za djecu te je uspostavljen Ured pravobranitelja za djecu. Na temelju Zakona pravobranitelju za djecu mandat je dan da djecu štiti, prati i promiče njihova prava i interese u Republici Hrvatskoj, a u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, Konvencijom o pravima djeteta Ujedinjenih naroda, drugim međunarodnim dokumentima i zakonodavstvom Republike Hrvatske. Pravobranitelj za djecu djeluje na osnovi pritužbi ili na vlastitu inicijativu, i to u vezi s pojedinačnim povredama prava i interesa djece, kao i na općoj razini.

Osnivanje institucije pravobranitelja za djecu

Iako su poticaj za osnivanje institucije pravobranitelja za djecu kao neovisnoga nadzornog tijela bile preporuke Odbora za prava djeteta UN-a iz 1996. godine, Zakon o pravobranitelju za djecu donesen je tek 2003. godine. Aktivne pripreme za njegovo donošenje trajale su od 2001. godine. U tom procesu niti u jednom trenutku nije bilo sporno trebaju li se osigurati mehanizmi zaštite i promicanja prava i interesa djece, već je predmet rasprava bio hoće li se osnovati specijalizirana institucija ili će ove aktivnosti biti dio institucije pučkog pravobranitelja kao "krovne institucije". Republika Hrvatska na kraju se odlučila za tijelo koje je neovisno i prati pojedinačne povrede prava djece te djeluje na preventivnoj i općoj razini. Kako su pokazale analize neovisnih pravnih stručnjaka i stručnjaka za prava djeteta (Smerdel, 2009.; Hrabar, 2009.; Vučković Šahović, 2009.;;) te evaluacija rada prvih pet godina djelovanja ureda (Vizek-Vidović i Žižak, 2009.; Bezinović, 2009.), osnivanje ovakvoga neovisnog tijela bila je dobra odluka. U kontekstu toga treba se upitati što je bio motiv nekih državnih institucija da su u proteklih deset godina u dva navrata (2007. i 2011.) ozbiljno dovele u pitanje specijaliziranost i neovisnost institucije pravobranitelja za djecu uspostavljene Zakonom iz 2003. godine.

Deset godina rada jedne institucije, osobito institucije koja treba štiti prava djece kao najranjivijih članova društva, dovoljno je vremena da se kritički sagleda jesu li ostvarena očekivanja zbog kojih je uspostavljena neovisna institucija pravobranitelja za djecu te koji su izazovi za daljnji razvoj ove institucije. S obzirom na to da je 2008. godine, povodom pet godina rada institucije pravobranitelja za djecu, pro-

vedena cjelovita analiza postignuća za to razdoblje, u ovom ćemo tekstu ponajprije biti usmjereni na razdoblje od 2008. do kraja 2012. godine.

U pripremi kritičkog osvrta na deset godina rada pravobraniteljice za djecu pošli smo od Konvencije o pravima djeteta te Zakona o pravobranitelju za djecu, ali i od još jednoga važnoga međunarodnog dokumenta. Riječ je o dokumentu koji definira pokazatelje koje je potrebno pratiti kako bi se ocijenili poštivanje, zaštita i promicanje prava djeteta u određenom društvu (FRA, 2009.)¹. Važno je da se u dokumentu razlikuju pokazatelji ostvarivanja prava djeteta od pokazatelja dobrobiti djeteta. Dok pokazatelji dobrobiti djeteta pokazuju "stanje" života djece, pokazatelji prava djeteta uzimaju u obzir "interakciju između djeteta, države i društva u pitanjima koja se odnose na djecu" (FRA, 2009.). Kako je u središtu pozornosti u ovom tekstu rad pravobraniteljice čiji su mandat i ovlasti povezani primarno uz provođenje Konvencije o pravima djeteta, ove ćemo pokazatelje upotrijebiti kao jedan od okvira procjene utjecaja i djelotvornosti u ostvarivanju postojećih ovlasti i mandata.

Pokazatelji prava djeteta

Strukturalni pokazatelji odnose se na postojanje pravnih instrumenata kao i temeljnih institucionalnih i financijskih mehanizama nužnih za poticanje ostvarivanja specifičnih prava djece.

Procesni pokazatelji odnose se na napore na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini da se strukturne odredbe primijene. To uključuje nacionalne strategije, politike prema djeci i obitelji, akcijske programe, kampanje, programe izobrazbe i druge aktivnosti kojima je cilj ostvarivanje pojedinih prava djece.

Pokazatelji ishoda odnose se na individualna i kolektivna postignuća u odnosu na ostvarivanje prava djece u određenom okruženju, kao i procjenu što djeca dobivaju od intervencija i akcijskih programa. Ta bi postignuća trebala biti statistički kvantificirana, no mogu se mjeriti i kvalitativnim metodama.

Ovakav pristup usmjeren na prava djeteta polazi od toga da je početna točka za njihovo ostvarivanje normativni okvir koji uključuje postojeće zakone ili prijedloge zakona, ali i razvoj politika i odgovarajućih nacionalnih dokumenata, kao i procjenu stanja njihove implementacije u pojedinačnim slučajevima. To se podudara u djelokrugu rada s radom pravobraniteljice.

Polazeći od ovako definiranog pristupa, osvrt na djelovanje Ureda pravobraniteljice za djecu podijeljen je u tri cjeline. Prvi dio osvrta, koji nosi naziv *Ured pravobraniteljice u brojkama - ostvarivanje mandata i ovlasti*, pretežito se zasniva na statističkim pokazateljima djelovanja Ureda prema njegovim temeljnim aktivnostima:

- praćenje pojedinačnih povreda prava djeteta
- izrada upozorenja, prijedloga i preporuka za zaštitu prava djece te općih inicijativa
- sudjelovanje u izradi i izmjeni propisa
- osobni kontakti s djecom.

Za ovaj dio teksta ključni izvor podatka bila su godišnja izvješća o radu pravobraniteljice, ali i drugi statistički pokazatelji.

Sljedeća je cjelina tekst posvećen ostvarivanju nekih važnih načela rada Ureda, kao što je primjerice sudjelovanje djece, pluralistička zastupljenost društvenih sudionika te dostupnost i vidljivost Ureda. Ovaj će se dio pretežito zasnivati na kvalitativnim podacima. Tako se u tom dijelu, među ostalim, donose nalazi istraživanja manjeg opsega o doživljajima rada Ureda iz perspektive mladih savjetnika pravobraniteljice. Također je prikazana analiza intervjua sa 16 stručnjakinja i stručnjaka koji su se zalagali za uspostavu instituta pravobranitelja za djecu krajem 90-ih godina 20. stoljeća ili imaju dugogodišnji kontinuitet u neposrednom radu s djecom. Svi su oni i danas vrlo aktivni zagovaratelji prava djeteta. Iz perspektive "svjedoka vremena" osvrnuli su se na vidljivost i učinak djelovanja Ureda. Tome su pridodane i ocjene međunarodnih stručnjaka. Ovaj dio teksta nosi naziv *Ured pravobraniteljice iz različitih perspektiva*.

Treći, posljednji dio, objedinjuje ključne naglaske prvih dvaju dijelova, oblikovane kao preporuke i izazove daljnjem razvoju institucije pravobranitelja za djecu u Hrvatskoj. Taj dio teksta nosi naziv *Postignuća i izazovi*.

¹ Fundamental Rights Agency (FRA) (2009.), *Developing indicators for protection, respect and promotion of the rights of the child in the EU*

I. Ured pravobraniteljice u brojkama - Ostvarivanje mandata i ovlasti

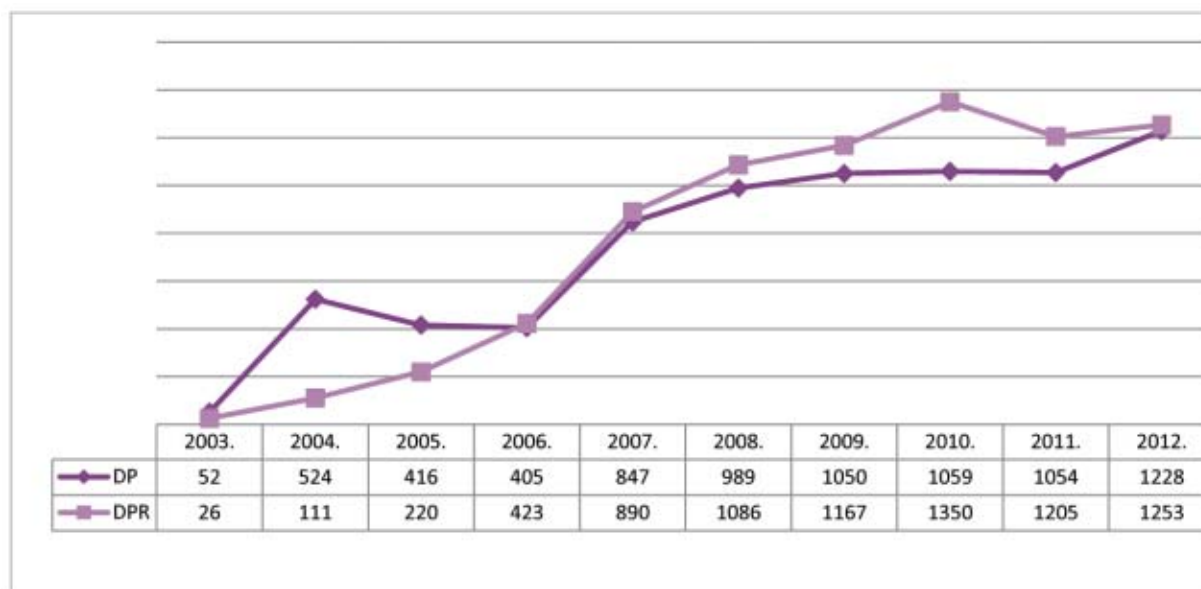

U uredu ima puno iskrene zagovarateljske energije i odlučnosti, puno znanja i kreativnosti... sve što zastupaju jest dobro, stručno i vrijednosno, utemeljeno u stvarnom interesu djeteta.
Stručnjakinja, dugogodišnja zagovarateljica prava djeteta (2013.)

I.1 Praćenje pojedinačnih povreda prava djeteta

15

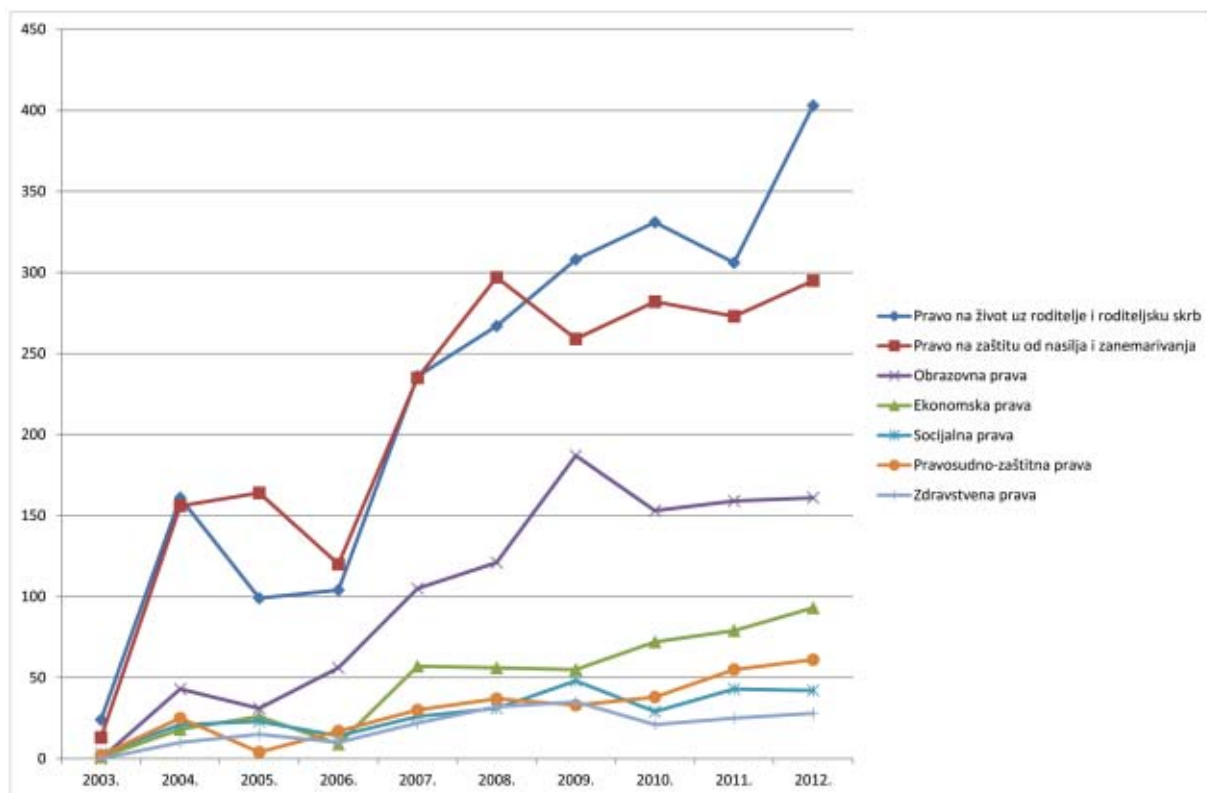
U skladu sa Zakonom, Ured pravobranitelja za djecu bavi se pitanjima prava djeteta na pojedinačnoj razini. Kao što se može vidjeti iz godišnjih izvješća, ovom aspektu rada posvećena je posebna pozornost. Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Ureda, koja, osim što osigurava zaštitu prava pojedinog djeteta, čini i poticaj pravobraniteljici da određena pitanja, odnosno specifične povrede prava djeteta, podigne na višu razinu. Tako se ona svojim iskustvima iz pojedinačnih slučajeva koristi za izradu upozorenja, prijedloga i preporuka za sprječavanje štetnog djelovanja, za izmjenu propisa ili za tematske analize na stručnim skupovima.

Grafički prikaz 1. Prikaz ukupnog broja pojedinačnih prijava (DP) i općih inicijativa (DPR) za razdoblje od 2003. do 2012.

Kao što se može vidjeti od početka rada Ureda prisutan je kontinuirani porast ukupnog broja prijava kršenja prava djeteta (Grafički prikaz 1.) kao i porast prijava za svaku od pojedinačnih skupina prava (Grafički prikaz 2.). Opravdano je pretpostaviti da to nije odraz stvarnog porasta broja povreda prava, već je odraz i postojanja tijela kojemu je moguće podnijeti ovakve prijave. Po svemu sudeći, porast je odraz i sve većeg povjerenja, ali i očekivanja koje djeca, roditelji i javnost imaju od pravobraniteljice i njezina tima.

Što se tiče strukture prijava po skupinama prava, kontinuirano su najzastupljenije prijave povrede osobnih prava (pravo na život uz roditelje i roditeljsku skrb te pravo na zaštitu od nasilja i zanemarivanja).

Grafički prikaz 2. Zaprimiteljne prijave po skupinama pojedinačnih povreda prava djeteta

Od 2007. godine uočljiv je i relativan porast broja predmeta u području obrazovnih prava, a od 2009. godine povećanje prijava povreda ekonomskih prava djeteta.

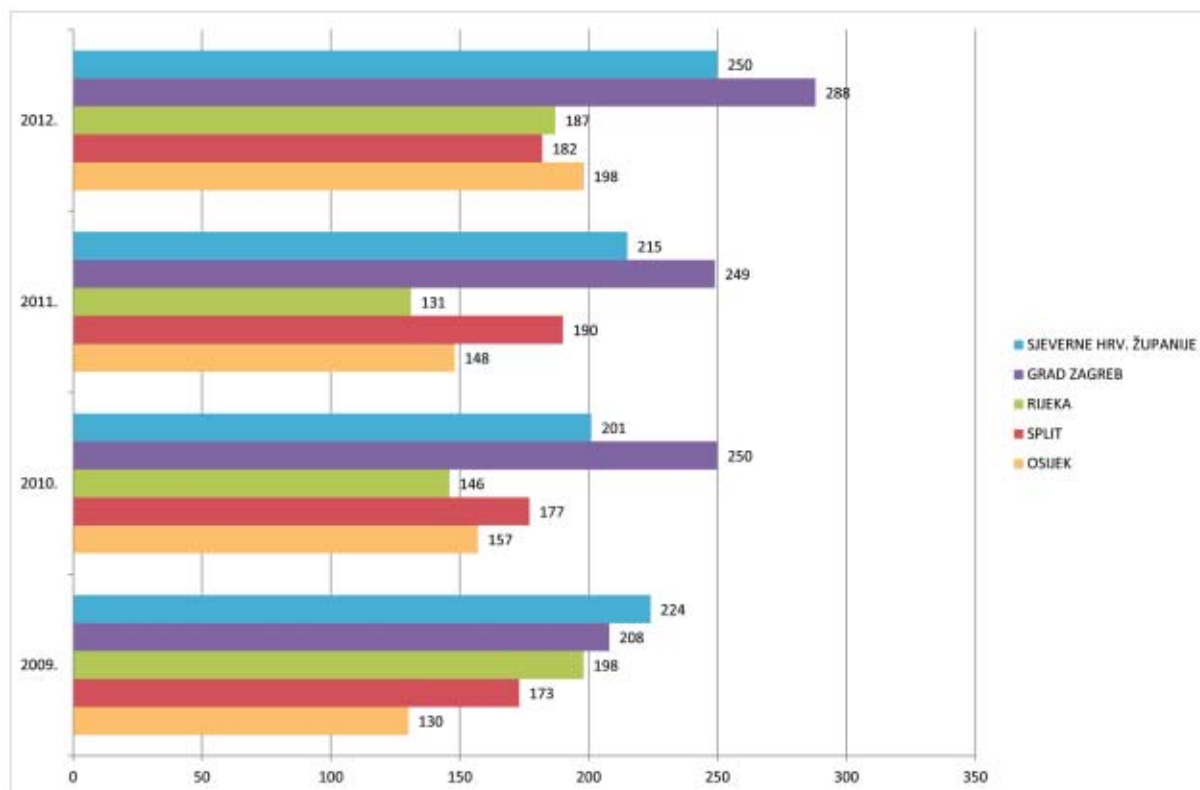
Kao postignuće Ureda izdvojila bih otvaranje regionalnih ureda jer se time princip "otvorenih vrata" i djelovanja na lokalnoj razini značajno upotpunio...

Stručnjakinja, dugogodišnja zagovarateljica prava djeteta (2013.)

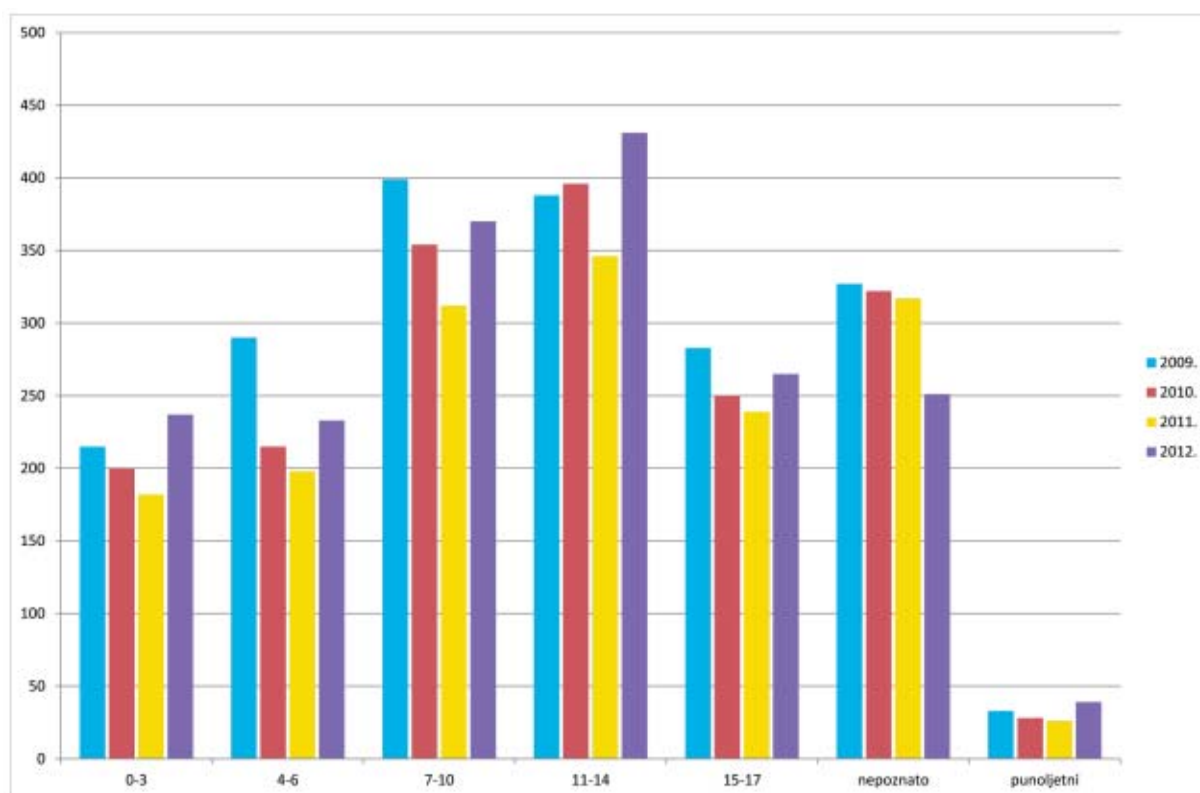
Može se uočiti i porast ukupnog broja prijava nakon 2007. godine, što je povezano s većom vidljivošću te boljim kapacitetom i osnaženošću institucije pravobranitelja nakon osnivanja regionalnih ureda. Naime, kako bi se omogućila što veća pristupačnost, pravobraniteljica je 2007. godini otvorila urede u Splitu, Osijeku i Rijeci. O tome govori i podatak da se samo u godini otvaranja regionalnih ureda broj pojedinačnih i općih aktivnosti udvostručio, odnosno da je povećan za 109%.

Na grafičkom prikazu br. 3. može se vidjeti da su u nekim uredima prisutne oscilacije broja prijava povreda prava djeteta (npr. ured u Rijeci). Neki uredi, kao npr. Osijek, imaju trend porasta prijava, dok ured u Splitu ima stabilan broj prijava u promatranom petogodišnjem razdoblju. Potrebno je kritički sagledati te razlike u radu regionalnih ureda u smislu ostalih aktivnosti koje su provodili i ljudskih resursa koje su imali u određenom razdoblju. No, nedvojbeno je da je osnivanje i rad regionalnih ureda jedno od važnih postignuća pravobraniteljice u osiguravanju bolje dostupnosti i veće blizine ove institucije djeci.

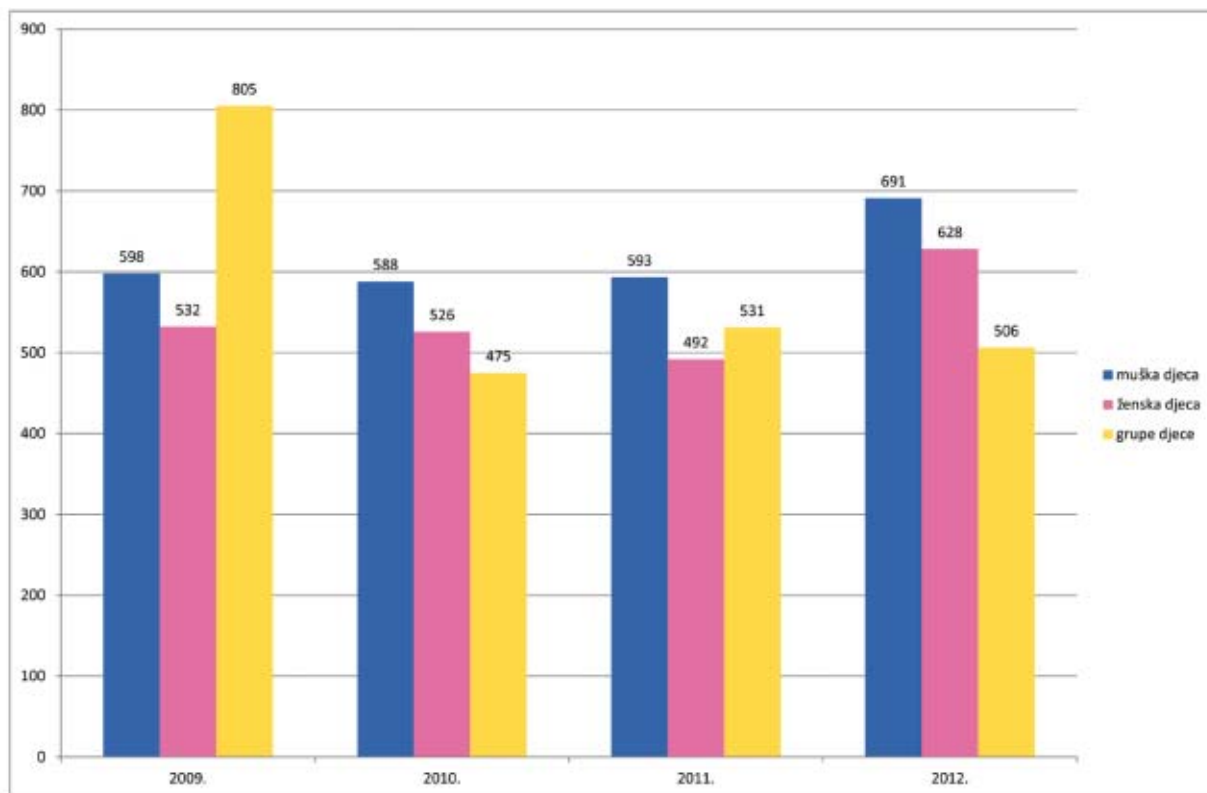
Grafički prikazi 4. i 5. prikazuju dob i spol djece za koju su zaprimljene prijave povreda prava. Kao što se može vidjeti, prijave povreda prava najčešće se odnose na djecu u dobi od 11 do 14 godina (23,7%), zatim u dobi od sedam do deset godina (20,3%), dobi od četiri do šest godina (17,8%) te dobi od 15 do 17 godina (14,5%). Relativno manji broj prijava (12,95%) za djecu mlađe dobi (do tri godine) zabrinjava upravo zbog veće razvojne ranjivosti i manje vidljivosti kršenja njihovih prava, ponajviše osobnih. Također je važno uočiti da je u čak 13,7% prijava dob djece nepoznata.

Grafički prikaz 3. Zaprmljene prijave pojedinačnih povreda prava djeteta po regionalnim područjima

Grafički prikaz 4. Zaprmljene prijave pojedinačnih povreda prava djeteta po dobi djeteta

Grafički prikaz 5. Zaprimljene prijave pojedinačnih povreda prava djeteta po spolu djeteta

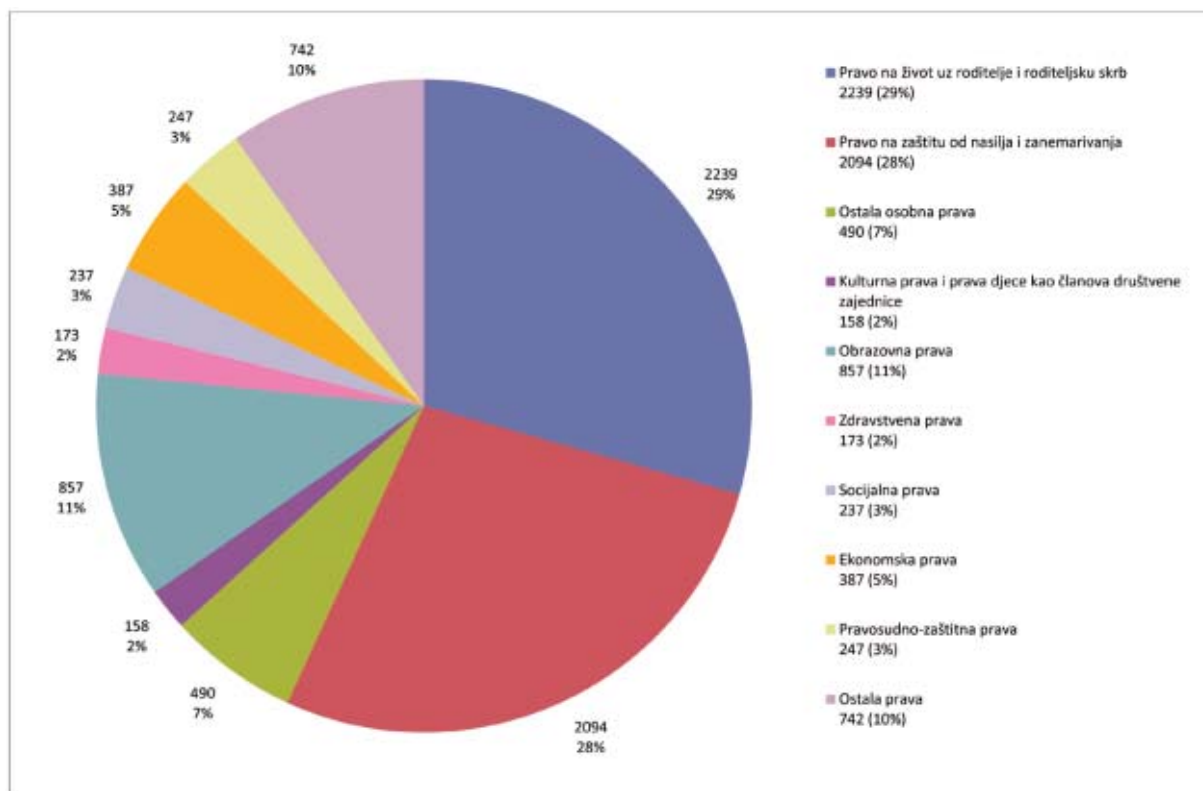
Kao što se može vidjeti iz Grafičkog prikaza 5., znatan dio prijava povreda prava odnosi se na skupine djece (npr. razred, veći broj djece u istoj obitelji, sva djeca korisnici neke ustanove), pa te prijave nije moguće analizirati s obzirom na spol. Kod prijava koje se odnose na pojedino dijete, što se tiče spola kontinuirano je prisutan trend većeg broja prijava za povrede prava dječaka u odnosu na povrede prava djevojčica, a 2011. godine ta je razlika i statistički značajna. To upućuje na činjenicu da je potrebno dodatno analizirati povezanost vrste povrede prava i spola djece. Jesu li djevojčice diskriminirane jer se povrede nekih njihovih prava ne uočavaju? Ili je riječ o nečemu drugome?

Ukupno (Grafički prikaz 6.) najveći broj prijava odnosi se na pravo na život uz roditelje i roditeljsku skrb (29%) te na zaštitu od nasilja i zanemarivanja (28%). Slijede povrede koje se odnose na obrazovna prava (11%). Sve ostale skupine prijava znatno su manje zastupljene, no to ne znači da su i sadržajno manje važne ili da im je Ured posvećivao manju pozornost. Kao što u zaključnom dijelu Izvješća o radu pravobraniteljice za djecu 2012. pravobraniteljica ističe (str. 241):

Stari problemi i dalje postoje, a nažalost svake godine otvaraju se i novi. Unatoč višegodišnjem ukazivanju na ugroženost djece zbog konfliktnih obiteljskih odnosa i nedjelotvorne zaštite djece od nasilja, ove su teškoće i dalje najbrojnije u prijavama koje primamo... Izostaje pravovremena, stručna i cjelovita zaštita djece od nasilja i zanemarivanja.

Pitanja u vezi s nasiljem nad djecom ujedno su i najstarije aktivnosti Ureda (Vučković Šahović, 2009.). S obzirom na ukorijenjenost nasilja u sve pore društva i još uvijek prisutne tradicionalne obrasce odgoja koji se temelji na tjelesnoj kazni, ne može se očekivati da se u deset godina rada jedne institucije, ma koliko to djelovanje bilo u sinergiji s ostalim društvenim dionicima, nasilje nad djecom iskorijeni.

Što se tiče "novih" problema odnosno problema koji su postojali u društvu, ali im se nije pridavala posebna i potrebna pozornost, istaknuli bismo samo da je Ured uvelike pridonio vidljivosti niza ugroženih skupina djece kao što su to primjerice djeca zatvorenika kao izrazito ranjiva skupina djece ili djeca koja prose. Tako je, primjerice, kako bi pridonio podizanju javne svijesti o potrebi zaštite djece koja prose, Ured tiskao letak kojim se građani educiraju o tome kako se ponašati u susretu s tom djecom uključujući i način prijave policiji radi zaštite djece od iskorištavanja.

Grafički prikaz 6. Zaprimljene prijave povreda u razdoblju od 2003. do 2012. po skupinama prava

Važno je naglasiti da Ured prati s jednakom posvećenošću te "stare" probleme, kao što otvara "nove". Iz Izvješća o radu pravobraniteljice za djecu 2012. jasno se vidi da ova institucija ne podliježe trendu prisutnom u našem društvu da uočavanje "novih" problema dovodi do potiskivanja i smanjivanja društvene posvećenosti nekim ukorijenjenim "starim" problemima, koji dobivaju povremenu pozornost, i to tek u nekim ekscenim situacijama.

Kao što se može vidjeti iz Tablice 1., najčešći su podnositelji prijava povreda pojedinačnih prava djece majka (37,5%) ili otac (23,3%). Svi ostali podnositelji, uključujući situacije u kojima su podnositelji oba roditelja (5,3%), relativno su rijetki. Djeca se također vrlo rijetko izravno javljaju pravobraniteljici sa svojim problemima (2,9%). Toj će temi biti posvećeno više pozornosti kasnije u tekstu.

Uvid u godišnja izvješća o radu pravobraniteljice za djecu pokazuje da se pojedinačne prijave majke ili oca najčešće vezuju uz pravo na život uz roditelje i roditeljsku skrb te na zaštitu od nasilja i zanemarivanja. Konkretno, riječ je o prijavama povezanim sa ostvarivanjem sadržaja roditeljske skrbi i kršenjem prava koja se odnose na zajedničku roditeljsku skrb, koja su u pravilu vezana uz visokokonfliktne razvode braka, te kršenjem prava na uzdržavanje.

U Izvješću o radu pravobraniteljice za djecu 2012. (str. 16) ponovo je i vrlo jasno naglašeno da je to područje u kojemu su promjene malene i spore, a ishodi po djecu zabrinjavajući:

U problematici koja obuhvaća pravo na život uz roditelje i roditeljsku skrb ni ove godine, u odnosu na prethodna izvještajna razdoblja, ne vidimo značajnih pozitivnih pomaka usmjerenih boljoj zaštiti djece i ostvarivanju njihovih prava.

Aktivnosti Ureda u tim slučajevima uključuju praćenje stanja zaštite prava djeteta, upućivanje preporuka i upozorenja, traženje obavijesti o postupanju, kao i relevantne dokumentacije, najčešće od nadležnog CZSS-a i policije, komunikaciju s ministarstvima nadležnima za socijalnu skrb i pravosuđe te komunikaciju s roditeljima i djecom koji nam se neposredno javljaju za pomoć.

Evidentno je da još nemamo dovoljno učinkovite načine zaštite djeteta i njegovih prava te da je nužno pronalaženje učinkovitijih mehanizama postupanja nadležnih tijela. Postavlja se pitanje kakav je

PODNOŠITELJI PRIJAVA	2009.	2010.	2011.	2012.	ukupno	udio %
Dijete osobno	30	31	34	35	130	2,9
Roditelji	74	61	50	51	236	5,3
Majka	386	363	409	489	1647	37,5
Otac	223	266	228	307	1024	23,3
Baka/djed	44	32	36	59	171	3,9
Institucije	47	70	79	110	306	6,9
Sestra ili brat /Rodaci/ Susjedi	21	20	23	18	82	1,9
Ured pravobraniteljice	22	29	42	25	118	2,7
Ostali	145	124	94	99	462	10,5
Anonimno	25	31	33	35	124	2,8
Nepoznato	33	32	26	0	91	2,1
UKUPNO	1050	1059	1054	1228	4391	

Tablica 1. Zaprimljene prijave povrede prava po podnosiocima

zakonski mandat Ureda pravobraniteljice na tom području. Koliko su djelotvorni postojeći mehanizmi poticanja promjena pojedinačnim upozorenjima, prijedlozima i preporukama te općim inicijativama za sprječavanje štetnog djelovanja i sudjelovanja u izradi i izmjeni propisa? Koliko se ozbiljno i mobilizatorski shvaćaju u pojedinim sustavima ili se djeca te Ured pravobraniteljice kao zastupnik njihovih prava suočavaju samo s deklarativnim zalaganjem za zaštitu dječjih prava uz istodobni izostanak zanimanja ili moći za ulaganje dodatnih resursa (ljudskih i financijskih) u to područje? Ili je riječ o nemoći stručnjaka koji se onda zalažu za pojačanu represiju, bez sustavnog ulaganja u prevenciju i osnaživanje roditelja ili/i djece? Očito je i to da postojeći mehanizmi djelovanja Ureda sami po sebi nisu dovoljni da potaknu stvarnu promjenu u životima djece ako ne postoji jaka politička volja da ih se primjeni te ako ne postoje odgovarajuće profesionalne kompetencije ili/i odgovarajući uvjeti profesionalnog djelovanja onih koji ih trebaju provoditi. Ovakva situacija stavlja Ured u poziciju strpljivoga graditelja promjena koji je često istodobno suočen s (pre)velikim očekivanjima onih čija su prava prekršena te sa sporošću, nerazumijevanjem ili s malim mogućnostima stvarnog djelovanja onih koji to trebaju ili mogu promijeniti.

U vrednovanju učinaka svoga rada Ured je suočen s još jednom poteškoćom, a to je definiranje kriterija za praćenje zadovoljstva svojih korisnika. Naime, u evaluacijskom izvješću povodom pete godine rada Ureda jasno je artikuliran prijedlog da se osiguravanju načina davanja i prikupljanja povratnih informacija korisnika treba posvetiti dodatna pozornost (Vizek Vidović i Žižak, 2009.). No najprije se treba postaviti pitanje tko je korisnik. Je li to jedan od roditelja (ili oba) koji je prijavio kršenje prava djeteta ili je to stručnjak, institucija odnosno sustav koji je dobio preporuku i upozorenje o postupanju ili je to dijete? Polazeći od primarne zadaće Ureda, to bi trebalo biti dijete, no način i praksa prijavljivanja kršenja individualnih prava djeteta i reagiranja nadležnih na preporuke i upozorenja o postupanju takav je da je gotovo nemoguće dobiti informaciju od same djece na koji je način djelovanje Ureda dovelo do stvarnih promjena u njihovim životima. Stoga je razumljivo da se povratne informacije o zadovoljstvu korisnika uslugama dosad nisu prikupljale sustavno, već ovise o spontanom obraćanju korisnika Uredu. Pritom je većina onih koji su se tijekom ili po završetku slučaja obratili Uredu učinila to da zahvali na pruženoj pomoći. Bez obzira na navedene teškoće, bilo bi dobro da se barem u onim malobrojnim situacijama kad dijete samo prijavljuje kršenje svojih prava omogući siguran način izražavanja njegova zadovoljstva radom Ureda.

I.2 Izrada upozorenja, prijedloga, preporuka i sudjelovanje u izradi zakona i drugih propisa

Ukazuje na potrebe djece i rizike za njihov uspješan razvoj i život. Inicira promjene, promiče prava djece i sudjeluje u važnim aktivnostima koje doprinose promjenama i poboljšanju brige o djeci kako na razini obitelji tako i na razini cijele zajednice.

Stručnjakinja s dugogodišnjim iskustvom u radu s djecom u riziku (2013.)

Polazeći od Zakona o pravobranitelju znatan dio djelokruga rada pravobranitelja jest sudjelovanje u postupcima izrade i poticanje donošenja i izmjene zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu djece (članci 8. i 9.). Također, u obavljanju poslova iz svog djelokruga rada, a to je da štiti, prati i promiče prava i interese djece, "pravobranitelj za djecu ovlašten je upozoravati, predlagati i davati preporuke" (članak 10.).

U razdoblju od 2004. do 2012. Ured pravobraniteljice za djecu podnio je 617 mišljenja ili prijedloga u vezi s izradom ili izmjenom ukupno 160 propisa.

U Zakonu o pravobranitelju za djecu ključna je riječ da pravobranitelj **može** sudjelovati u donošenju i izmjeni zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu djece, no bez obveznosti donositelja zakona da određeni zakoni moraju proći proces usklađivanja mišljenja s Uredom. Polazeći od ovakvog određenja, opravdano je pitanje kakva je stvarna razina utjecaja koju pravobranitelj ima u ovom području. S tim u vezi osvrnut ćemo se samo na dvije posljednje godine, dok su pokazatelji za razdoblje od 2004. do 2010. prikazani zajedno.

21

Razdoblje	Broj propisa	Broj pojedinačnih prijedloga	Pojedinačni prijedlozi					
			Prihvaćeno		Djelomično prihvaćeno	Nije prihvaćeno		U postupku
2004. – 2010.	97	281	66	(23%)		149	(53%)	66
2011.	30	150	59	(39%)	3	64	(43%)	24
2012.	33	186	36	(19%)		97	(52%)	53
Ukupno	160	617	161	(26%)	3	310	(50%)	143

Tablica 2. Sudjelovanja Ureda u izradi propisa

Podaci prikazani u Tablici 2. govore da je ukupan broj prijedloga (617) mnogo veći od broja propisa (160), zato što se u okviru jednog propisa često predlaže veći broj izmjena. Također, pokazuju da su neki prijedlozi još u postupku te se ne može odrediti njihova prihvaćenost. No, očito je vrlo visok postotak neprihvaćenih prijedloga, njih čak 50%.

Ovi podaci upućuju na dva važna aspekta. Prvi je da Ured vrlo aktivno sudjeluje u izradi propisa. Drugi je da je prihvaćenost njihovih prijedloga prosječno relativno niska. Opravdano je pitanje koji su razlozi što je broj prihvaćenih prijedloga relativno skroman. Jesu li prijedlozi nerealni ili se ne uklapaju u dominantne politike prema djeci zbog nekih drugih razloga? Jesu li donositelji odluka samo deklarativno posvećeni ostvarivanju načela Konvencije o pravima djeteta? To bi sve trebala biti tema dijaloga s ključnim donositeljima odluka u ovom procesu. Posebno je pitanje kako unaprijediti poziciju institucije pravobranitelja u postupcima izrade zakona.

Svojim angažmanom Ured je utjecao na unošenje određenih odredbi u zakone kao što je npr. bio slučaj 2012. godine, kada je na zahtjev Ureda pravobraniteljice za djecu podignuta dobna granica za pristanak na spolni odnos s punoljetnom osobom, s 14 na 15 godina... Ured je potaknuo prihvaćanje i ratificiranje nekoliko važnih međunarodnih konvencija o pravima djeteta.
Stručnjakinja, dugogodišnja zagovarateljica prava djece (2013.)

Bez obzira na poteškoće u području donošenja i izmjene propisa, možemo izdvojiti niz iznimno važnih promjena koje su postignute zahvaljujući zalaganju Ureda:

- Izmjene Kaznenog zakona (2007.), prema kojima zastara za kaznena djela na štetu djece počinje teći tek od punoljetnosti djeteta oštećenika
- Izmjene Kaznenog zakona (2012.) i podizanje dobne granice za pristanak na spolni odnos s odraslom osobom s 14 na 15 godina, što u praksi omogućuje bolju zaštitu cijele jedne generacije djece (njih oko 40.000)

22

U raspravi oko zakonske dobne granice za pristanak na spolni odnos s odraslom osobom Ured pravobraniteljice uključio je djecu, članice i članove Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu, koja su provela vršnjačko istraživanje o toj temi, kako bi se doznalo stajalište djece o ovom pitanju. Provedena je **anketa među 2500 srednjoškolaca u Zagrebu, Splitu, Osijeku i Rijeci**. Njih 2367 (94,68%) odgovorilo je da je sadašnja dobna granica od 14 godina preniska te da ju treba povisiti. Među njima 1143 (45,72%) ih je smatralo da bi ova dobna granica trebala biti 16 godina, 562 (22,48%) opredijelilo se za granicu od 17 godina, 438 (17,52%) za onu od 18 godina, dok je 224, odnosno 8,96% ispitanih, smatralo da bi ona trebala biti 15 godina. Samo je 133 ili 5,32% ispitanih srednjoškolaca navelo da je sadašnja granica od 14 godina odgovarajuća te da ju ne bi trebalo mijenjati. Ovi rezultati uputili su na potrebu izmjene kaznenog zakonodavstva u smjeru jačanja kaznene odgovornosti odraslih osoba za seksualno iskorištavanje djece, na što smo upozorili i radnu skupinu za izmjenu Kaznenog zakona.

- Donošenje Zakona o sportskoj inspekciji (2012.) kao ishod kontinuiranih zahtjeva Ureda od 2007. godine
- Donošenje Zakona o pravnim posljedicama osude i kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji (2012.) te uspostava baze podataka o počiniteljima spolnih delikata na štetu djece kao ishod kontinuiranih zahtjeva Ureda od 2007. godine
- Izmjene većeg broja zakona (Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi, Zakona o osnovnom školstvu i Zakona o srednjem školstvu te poslije Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Zakona o socijalnoj skrbi, Zakona o sportu, Zakona o volonterstvu...) te Zakona o kaznenoj evidenciji, koji se odnosi na zabranu rada osobama koje su osuđene za kaznena djela na štetu djece
- Izmjene propisa radi zaštite sigurnosti djece, primjerice od pirotehničkih sredstava ili u prometu (Zakona o eksplozivnim tvarima, kojim su ograničene prodaja i upotreba pirotehničkih sredstava djeci i Pravilnika o uvjetima koje moraju ispunjavati autobusi kojima se organizirano prevoze djeca, kojim su pooštreni kriteriji procjene tehničke ispravnosti autobusa i uvedena obvezna redovita kontrola). Na taj se način itekako pridonijelo sigurnosti djece.

U ovom kontekstu valja istaknuti da, iako to Zakon ne predviđa, Ured aktivno sudjeluje u kreiranju državne politike u području prava djeteta te je iskazivao mišljenje tijekom izrade:

- Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012., u kojemu je bio sunositelj aktivnosti i svake godine podnosi izvješće
- Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava 2008. - 2011. te za razdoblje 2012. - 2015., u čijoj je izradi sudjelovao te podnio izvješća o provedbi
- Akcijskog plana za provođenje Kampanje Vijeća Europe za zaustavljanje seksualnog nasilja nad djecom - na poziv Ministarstva obitelji sudjelovao je u donošenju ovoga akcijskog plana te se intenzivno uključio i u njegovo provođenje.

Osim predlaganja izmjena i donošenja propisa, pravobraniteljica je, na temelju Zakona o pravobraniteljstvu za djecu, ovlaštena davati opće preporuke. Ovim se preporukama institucije, državna tijela ili osobe upućuje na potrebu postizanja veće razine zaštite dječjih prava i interesa te se od njih zahtijeva veći angažman u specifičnim područjima aktivnosti.

U razdoblju od 2004. do 2012. Ured pravobraniteljice za djecu uputio je 245 općih preporuka, upozorenja i prijedloga za sprječavanje štetnih djelovanja i zaštitu prava i interesa djece (u daljnjem tekstu: preporuke). Osim toga, tijekom 2012. pravobraniteljica je uputila oko 1000 preporuka koje su se odnosile na zaštitu prava pojedinog djeteta. Usto je nadležnim institucijama uputila 51 opću preporuku radi unaprjeđivanja zaštite sve djece ili veće grupe djece u Hrvatskoj. Posebna je pozornost posvećena području obiteljskopravne zaštite, obrazovanja, zdravlja, pravosuđa, sigurnosti djece, zaštite imovinskih interesa, sporta, zaštite posebno ranjivih skupina djece i medijskog izvještavanja o djeci.

Što se tiče općih preporuka, situacija je vrlo slična onoj sa sudjelovanjem u donošenju i izmjeni zakona i drugih propisa od interesa za djecu. I u ovom području djelovanje Ureda sve je intenzivnije. Tako je u prvim godinama (do 2006. godine) Ured donosio prosječno osam preporuka godišnje. U razdoblju od 2007. do 2009. prosječno je doneseno 25 preporuka, a u razdoblju od 2011. do 2012. donijelo se prosječno 48 preporuka godišnje. No razina prihvaćenosti preporuka također poziva na razmišljanje o načinima postizanja njihove veće djelotvornosti. Tako je npr. 2012. godine od 51 preporuke njih 33 prihvaćeno, ali ih je samo 15 realizirano, na 12 preporuka nije odgovoreno, iako je to po zakonu dužnost onoga komu je to upućeno, a šest ih je djelomično prihvaćeno ili nije uopće prihvaćeno. Možemo li s time biti zadovoljni?

Ovo pitanje je još važnije s obzirom na to da preporuke upućene nadležnim državnim tijelima jesu iznimno vrijedne smjernice djelovanja kao što su: preporuke o zaštiti prava i interesa djece u odgojno-obrazovnim ustanovama, najčešće upućivane na početku školske godine ili *Preporuka za osnaživanje centara za socijalnu skrb za provođenje obiteljskopravne zaštite djece* (2008.).

Preporuke pravobraniteljice važno su područje dijaloga i jasne artikulacije toga kakva pravobraniteljica za djecu nam treba i koliko su druga državna tijela spremna za upravo takvu pravobraniteljicu.

Među najvidljivije i najistaknutije preporuke svakako treba navesti još i sljedeće:

- Preporuka o besplatnoj pravnoj pomoći odvjetnika u postupcima uzdržavanja djece (bez obzira na imovinski status roditelja), iz 2006. Tada je dogovorena suradnja pravobraniteljice s Hrvatskom odvjetničkom komorom, što je iskorak prema sadržaju i načelu dobrovoljnosti te samoregulaciji djelatnosti prije donošenja posebnog zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. (Od 2007. do 2012. posredstvom HOK-a imenovana su ukupno 2062 odvjetnika za postupke uzdržavanja djece).
- Ustrajavanje na uvođenju jedinstvenoga kurikuluma zdravstvenog odgoja za svu djecu, neovisno o svjetonazoru roditelja, od 2007.
- Poticaj iz 2009. za uvođenje jedinstvenoga telefonskog broja za nestalu djecu 116 000 (istog za cijelu Europu) što je ostvareno u svibnju 2013.
- Zaštita djece koja prose - podizanje javne svijesti o potrebi zaštite djece koja prose, preporuka i letak iz 2007., u kojemu se građani pozivaju na djelovanje kako bi se djecu zaštitilo od iskorištavanja.

1.2.1 Osvrt na izvješća

Najvažniji izvor podataka o radu Ureda godišnja su izvješća, na osnovi kojih se može pratiti razvoj ove institucije te promjene u pristupu pravima djece u našem društvu. Drugim riječima, ova izvješća ne samo da su slika rada pravobraniteljice i njezina Ureda već su i slika kako naše društvo ostvaruje i štiti prava djeteta. Izvješća sustavno prikazuju mnogobrojne aktivnosti Ureda, imaju jasnu i logičnu strukturu, sadržajno su bogata i jasno odražavaju stajališta pravobraniteljice.

Upravo ova vrijednosna pozicija zastupanja najboljeg interesa djeteta iznimno je važno obilježje rada pravobraniteljice. U tom kontekstu izdvajamo kao noviji primjer ustrajno zalaganje pravobraniteljice za uvođenje jedinstvenoga kurikuluma zdravstvenog odgoja za svu djecu, neovisno o svjetonazoru roditelja. Naime, stajalište pravobraniteljice prema zdravstvenom odgoju nepromijenjeno je od 2007. godine. Temeljno stajalište glasi da nitko, pa ni roditelji, ne smije djetetu uskratiti pravo na znanje i informacije koje se tiču očuvanja njegova zdravlja (Preporuka za 4. Modul zdravstvenog odgoja upućena Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta; dostupno na www.dijete.hr). To je samo jedan od primjera kako se Ured pravobraniteljice za djecu pridržava najviših profesionalnih načela i standarda postupanja (ICANN, 2007.), a to je neovisno, beskompromisno i dosljedno zastupanje najboljeg interesa djeteta čak i onda kad to nije popularno u svim društvenim grupama.

24

Analiza izvješća za razdoblje od 2003. do 2007. godine pokazala je da je Ured pravobraniteljice za djecu svoje aktivnosti usmjerio na sva područja u kojima su prava djece prisutna ili bi trebala biti (Hrabar, 2009.). Uvid u izvješća u razdoblju od 2008. do 2012. pokazuje da je taj široki i sveobuhvatni pristup pravima djece, njihovoj zaštiti na individualnoj razini, senzibilizaciji javnosti i poticanju zakonskih promjena nastavljen. No izvješća također pokazuju da nema područja prava djeteta koja nisu ugrožena u našem društvu.

Korištenje ovih vrlo iscrpnih i vrijednih izvješća olakšavaju zaključci koji na sažet i kritički način daju osvrt na stanje ostvarenja prava djeteta u vezi s pojedinim kategorijama dječjih prava. Ponovljeno, iz godine u godinu, identificiraju se slabe točke u sustavu socijalne skrbi, zdravstva, prosvjete i pravosuđa. Isto tako, ističe se nedovoljna povezanost resora, nedovoljna iskorištenost stručnih znanja i multidisciplinarnog pristupa (Vizek Vidović i Žizak, 2009.). Jednostavno rečeno, izvješća nas neposredno suočavaju s (ne)efikasnošću funkcioniranja društvenog sustava skrbi o djeci.

Izvješća su usto relevantan izvor za različite analize koje u svom fokusu imaju djecu. Tako su, primjerice, u izradi Analize stanja prava djece i žena u RH (Brajša Žganec i sur., 2011.) izvješća i ostale publikacije Ureda pravobraniteljice najčešće citiran izvor (90 puta). Čitajući tu Analizu stječe se dojam da, osim standardnih podataka Državnog zavoda za statistiku, bez djelovanja Ureda pravobraniteljice gotovo da uopće ne bi bilo produbljenih podataka, koji omogućuju stvarno razumijevanje razine ostvarivanja različitih skupina prava djece.

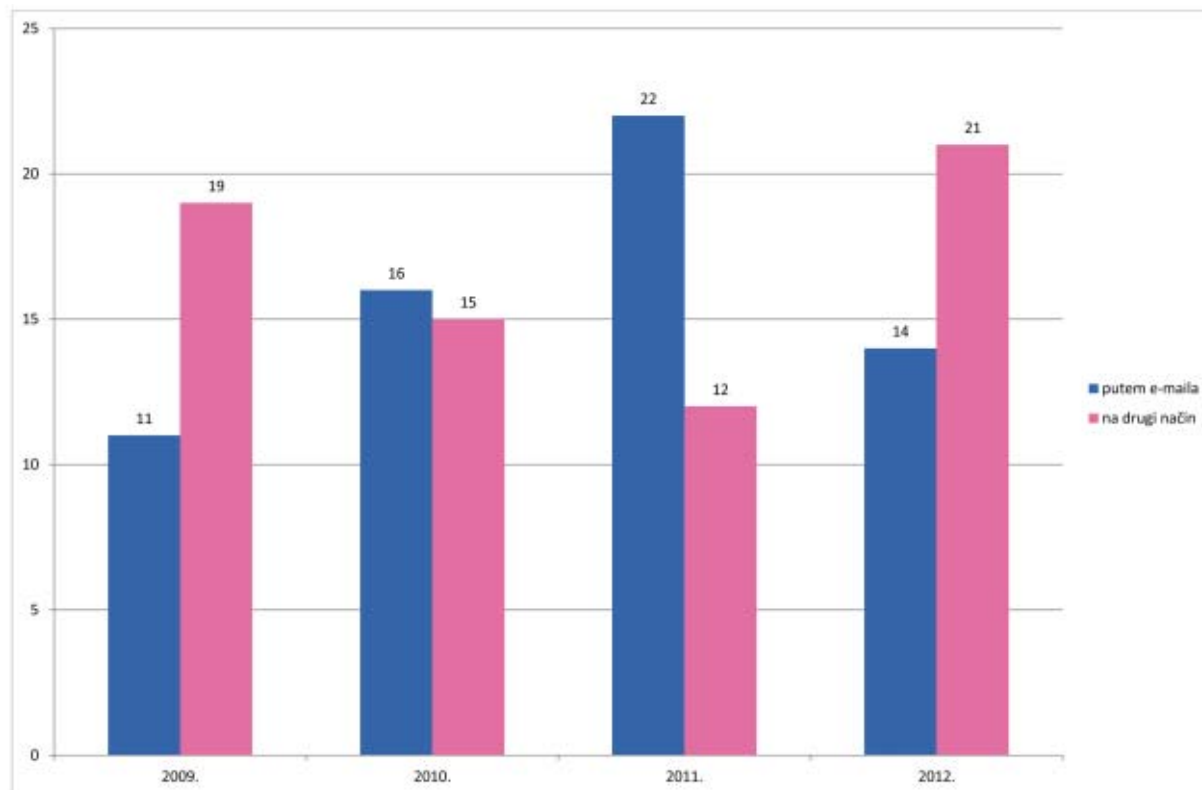
1.3 Dostupnost i osobni kontakti s djecom

Osnivanje regionalnih ureda nedvojbeno je znatno pridonijelo većoj dostupnosti institucije pravobranitelja djeci (grafički prikazi 1. i 3.). Također, na internetskoj stranici Ureda nalaze se informacije o tome kako djeca mogu stupiti u kontakt s Uredom.

No činjenica da se najveći broj prijava povrede pojedinačnih prava djeteta odnosi na stariju dobnu skupinu djece, koja mogu sama prijaviti povrede svojih prava, kao i izrazito mali broj djece koja su neposredno prijavila povrede Uredu (Tablica 1.) pokazuje da je potrebno posvetiti više pozornosti pronalaženju načina koji će omogućiti neposredan kontakt djece s Uredom kad su u pitanju povrede njihovih prava.

S obzirom na to da je riječ o ukupno malom broju djece koja su sama prijavljivala povrede svojih prava, teško je samo na osnovi ovih podataka donijeti zaključak koji je način prijavljivanja djeci prihvatljiviji - elektronički ili telefonom i pismima.

U Zakonu je naglašen izravan kontakt pravobranitelja s djecom. Iako rad na pojedinačnim prijavama kršenja prava pridonosi uvidu u neposredne životne i obiteljske okolnosti pojedinog djeteta i omogućuje

Grafički prikaz 7. Način prijave djece o povredi prava

pravobranitelju da uoči specifične prepreke i poteškoće na koje nailaze djeca i njihovi skrbnici u ostvarenju najboljeg djetetova interesa, to nije dovoljno. Stoga pravobraniteljica, kao što se vidi iz izvješća, posvećuje pozornost neposrednoj komunikaciji s djecom. To se odnosi na obilaske institucija (škola, vrtića, domova, bolnica...), koji omogućuju kontakt s djecom u nekom od njihovih prirodnih okružja. I ti obilasci pravobraniteljici koriste pri izradi upozorenja i preporuka.

Na osnovi uvida u izvješća Ureda, može se zaključiti da se sve više vremena posvećuje neposrednom kontaktu s djecom, no jednostavno nije moguće da pravobraniteljica i njezin tim budu dostupni svoj djeci. S tim u vezi, nužno je proširiti načine približavanja djece ovoj instituciji i približiti se idealu da nijedno dijete ne bude isključeno niti lišeno mogućnosti da se obrati Uredu zbog kršenja ili zaštite svojih prava.

U suvremenom društvu jedan od najjednostavnijih i najčešćih načina osiguravanja dostupnosti informacija o pravima i načinima njihove zaštite je putem internetske stranice. Rad institucije pravobranitelja može se pratiti putem internetske stranice www.dijete.hr. To je dobro uređena stranica koja je važan izvor dokumenata odnosno različitih propisa, strategija, izvješća o radu pravobraniteljice, zbornika i drugih publikacija.

U skladu s potrebama djece kao ciljane skupine Ureda posebna internetska stranica namijenjena je djeci na njima bliskom jeziku (azanas.dijete.hr), koja postoji od početka 2012. godine. Naziv ove stranice proizašao je iz gesla "Prava za nas". Stranica ima rubrike *Pravobraniteljica*, *Upoznaj svoja prava*, *Konvencija* i *MMS*. Osim uobičajenih informacija o Konvenciji na kojoj su utemeljena prava djece, tu se mogu pronaći i objašnjenja o primjeni tih prava za zaštitu dobrobiti djece u pojedinim područjima života - u obitelji, u školi, vezano uz zdravlje, kod udomitelja, u dječjem domu i drugo.

Materijali i informacije dostupni na ovoj stranici kvalitetni su, no nedostaje joj interaktivnost, dio koji se odnosi na podnošenje pritužbi pravobraniteljici za djecu u slučaju povrede prava nije dovoljno istaknut i vidljiv, niti je naveden način osiguravanja sigurnosti i povjerljivosti za dijete u slučaju njihovih pritužbi. Otvoreno je pitanje koliko je ova internetska stranica poznata, prepoznata i koliko se djeca njome služe.

Nužno je nastaviti promišljati, uz podršku stručnjaka u ovom području (Zakon o pravobranitelju za djecu, članak 15.) o unaprjeđenju ove internetske stranice, u to aktivno uključiti djecu te osigurati potrebne ljudske i financijske resurse da ona dobije obilježja važnog i lako prepoznatljivog "web-branda" za djecu.

2. Ured pravobraniteljice za djecu iz različitih perspektiva

26

2.1 Sudjelovanje djece u radu pravobraniteljice: Osnivanje Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu (MMS)

Mreža mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu (MMS) stalno je tijelo koje čini 25 djece u dobi od 12 do 18 godina i njezina je glavna uloga savjetovati pravobraniteljicu te poticati mlade i pomagati im da aktivno sudjeluju u društvenom životu te ih informirati o aktivnostima Ureda pravobraniteljice za djecu². Pravobraniteljicu mladi savjetuju putem zatvorenoga elektroničkog foruma te na redovitim sastancima u regionalnim uredima i na godišnjim zajedničkim okupljanjima.

MMS je osnovan 2010. godine, a trenutačno djeluje druga generacija Mreže, čiji je mandat započeo u rujnu 2012.

Članovi mreže redovito su aktivni na elektroničkom forumu. Okupljaju se na regionalnoj razini, a dva puta godišnje na nacionalnoj razini. MMS je članica Europske mreže mladih savjetnika pravobranitelja za djecu (ENYA). Najaktivniji članovi elektroničkog foruma mreže ENYA sudjelovali su na godišnjem zasjedanju Europske mreže pravobranitelja za djecu (ENOC) pod nazivom "Slušanje djece i njihovo uključivanje u promicanje i implementaciju dječjih prava", koja je održana u Strasbourgu u listopadu 2010. godine.

Kao što se navodi u *Analizi stanja prava djece i žena u Hrvatskoj* (Brajša-Žganec i sur., 2011., str. 119), "mreža mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu je pozitivni primjer aktivnog i smislenog sudjelovanja djece..." u svim pitanjima koja se odnose na njihov život te primjer afirmacije prava na uvažavanje njihova mišljenja. Posebna je vrijednost Mreže u tome što je to trajno tijelo koje djeci daje mogućnost da ih se čuje i na regionalnoj i na nacionalnoj razini, da pravobraniteljicu za djecu obavijeste o svojim pogledima u vezi s pitanjima koja ih se tiču te da sudjeluju u oblikovanju politika i preporuka pravobraniteljice za djecu. Pritom svaki član MMS-a zastupa vlastito mišljenje, predstavlja sebe samoga i upoznaje pravobraniteljicu sa svojim stajalištem o položaju djece u društvu te o svemu što je, po njegovu mišljenju, važno i potrebno djeci.

Na forumu su članovi MMS-a vrlo aktivni i pokazuju širok raspon interesa. Od 2010. do 2012. godine teme o kojima se najviše raspravljalo odnosile su se na obrazovanje, nasilje, zdravlje, privatnost i internet. Konkretno, teme o kojima su raspravljali 2012. godine odnosile su se na korištenje mobitela u školi, zdravstveni i građanski odgoj, odnos profesora prema učenicima, preopterećenost nastavnim gradivom, kriterije ocjenjivanja, upis u srednje škole, odluku o ukidanju zaključivanja ocjena na polugodištu, potrebu zaštite učeničke privatnosti, potrebu zaštite djece od svih oblika nasilja, sprječavanje fizičkog nasilja među djecom, pretilost kod djece, organiziranu prehranu djece u osnovnim i srednjim školama, ravnopravnost spolova, poštivanje dječjih prava te prava djece s teškoćama u razvoju.

² Pravobraniteljica za djecu, *Izješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2010. godinu*, Zagreb, Pravobranitelj za djecu, 2011., str. 102. <http://www.dijete.hr/hr/izvjemainmenu-93/izvjeo-radu-pravobranitelja-za-djecu-mainmenu-94.html>

Kao što se navodi u *Izvešću o radu pravobraniteljice za djecu 2012.*, njihova stajališta i mišljenja izrazito su vrijedan izvor informacija i putokaz za djelovanje u zaštiti prava i interesa djece, a njihove aktivnosti u školama dragocjena su pomoć i oslonac.

Članovi MMS-a sudjelovali su u izradi osvrta na rad Ureda pravobraniteljice za djecu povodom deset godina njegova djelovanja. U anketi koju su ispunjavali putem foruma nalazilo se i pitanje o tome je li im osobno rad u MMS-u bio ili jest vrijedno i korisno iskustvo. Svi koji su sudjelovali u anketi (N = 25) odgovorili su potvrdno na ovo pitanje te dodatno obrazložili svoje odgovore. U nastavku su preneseni doživljaji i razmišljanja nekih od njih:

- ☺ *Ovo je jedno od najdragocjenijih iskustava za mene. Ojačalo me kao osobu u ostvarivanju mojih i tuđih prava u borbi za više ciljeve.*
- ☺ *Vidio sam da stvarno svatko može utjecati, upoznao sam puno novih ljudi i naučio jako puno o pravima djece.*
- ☺ *Tijekom rada u MMS-u detaljnije sam se upoznao s pojedinim aspektima Konvencije o pravima djeteta te o djelovanju Ureda pravobraniteljice i zaštiti prava djece općenito. Forum MMS-a bio je mjesto na kojem se argumentirano raspravljalo o pojedinim problemima koji su se nas doticali, te mi je bilo veliko zadovoljstvo neke od naših zaključaka pročitati i u godišnjem izvješću Ureda pravobraniteljice. Povrh svega, susreti MMS-a uvijek su bili mjesto timskog rada, ali i izvrsne zabave, te će mi ostati u predivnom sjećanju.*
- ☺ *Apsolutno novo i drugačije iskustvo, dosta sam se upoznala s bitnim temama koje su vezane uz život mladih (tu i ja pripadam), u tom radu sa kolegama iz drugih gradova razvila se i komunikacija, retorika, druženje, kreativnost, realizacija ideja, tolerancija i svako druženje je ostavilo ve-sele uspomene.*
- ☺ *Jedno nevjerojatno iskustvo koje je donijelo samo dobre promjene u mom životu. Sama sam počela više gledati na prava djece i štititi one koje sam mogla, svima kojima je trebala pomoć mogla sam pomoći i objasniti im sve o našim dječjim pravima. Meni puno znači kada mogu nekome pomoći, pa makar to bilo samo riječima, ohrabriti nekoga. Dobro je znati svoja prava jer smo tada snažniji i sigurniji u same sebe... Znam da ću vam se uvijek moći obratiti sa sigurnošću da moj problem nećete samo odbaciti, već me uistinu saslušati, to puno znači!*
- ☺ *To su zaista bila iskustva koja vrlo malo djece ima priliku iskusiti, a jako utječu na život. Jako mi je bilo žao što nisam više mogao ostati uključen u cijelu tu priču zbog svojih godina, ali volio bih da znate da sam na raspolaganju, ako vaš ured ili ured u Osijeku nešto zatreba... U svakom slučaju, nadam se da će Ured biti sve bolji i imati sve više utjecaja, a koliko pratim vijesti, vidim da se sve više pita pravobraniteljicu za mišljenje i komentare...*

27

Ova mišljenja dobro oslikavaju mišljenja svih 25 članica i članova MMS-a koji su sudjelovali u anketi. Njihovi odgovori vrlo jasno pokazuju kako je aktivno sudjelovanje djece kao zagovaratelja sjajan način njihova osobnog osnaživanja, ali i najbolji način produbljenog promišljanja ostvarivanja i zaštite prava iz perspektive djece.

Polazeći od toga bilo bi iznimno korisno u daljnjem radu Ureda pojačati aktivnosti u dva smjera - povećati vidljivost rada institucije pravobraniteljice za djecu upravo kod populacije djece te osmišljavati nove načine što aktivnije participacije djece, pogotovo one koje su zbog različitih razloga ranjiva, u prepoznavanju i zastupanju svojih prava (npr. zajednički susreti članova MMS-s s djecom koja odrastaju u ustanovama socijalne skrbi).

O potrebi za još većom vidljivošću djelovanja institucije pravobranitelja govore i ostali nalazi ankete u kojoj su sudjelovale članice i članovi MMS-a, ali i stručnjaci koji su bili pozvani da se, povodom deset godina od osnivanja Ureda pravobraniteljice za djecu osvrnu na vidljivost i učinak djelovanja iz perspektive "svjedoka vremena".

2.2 Vidljivost i značenje pravobraniteljice za djecu iz perspektive članova Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu

Na osnovi svojih iskustava kao “ambasadora” pravobraniteljice, članice i članovi MMS-a procijenili su opću upoznatost djece s njihovim pravima te s postojanjem i djelokrugom rada pravobraniteljice za djecu. Iako njih 92% smatra da djeca danas mnogo bolje poznaju svoja prava nego prije pet ili više godina, nitko od njih ne smatra da su ona potpuno upoznata sa svojim pravima, a 84% članova i članica smatra da su djeca djelomično upoznata sa svojim pravima, dok njih 16% smatra da nisu upoznata s njima.

Koristan je i podatak da 36% članova i članica MMS-a smatra da djeca nisu upoznata s tim da u Hrvatskoj postoji pravobraniteljica za djecu. Po mišljenju članova i članica MMS-a djeca imaju samo djelomičnu informaciju o tome što radi pravobraniteljica. S tim u vezi, korisni su i nalazi istraživanja koje je provedeno 2009. godine na reprezentativnom kvotnom uzorku učenika i učenica. Pokazalo se da u dobi od osam i devet godina (N = 503) njih 37% nije čulo za pravobraniteljicu, a u dobi od 16 i 17 godina (N = 503) njih 60% upoznato je s radom institucija pravobraniteljice za djecu (Miharija i Kuriđža, 2009.). Dakle, nužno je uložiti napore u sustavno informiranje sve djece o ovoj instituciji.

Posebno su vrijedna njihova neposredna iskustva u ulozi članova MMS-a kad su bili u prilici govoriti svojim vršnjacima o ulozi pravobraniteljice za djecu. U nastavku su ilustracije njihovih iskustava.

- 👉 *Po mome mišljenju mlađa djeca su više shvatila o čemu se radi i o funkciji Ureda pravobraniteljice... Iskreno, stariju djecu nije baš i previše zanimalo predavanje i prezentacije, dok su mlađa djeca sudjelovala u radu s nama.*
- 👉 *Imala sam priliku o tome razgovarati uglavnom sa starijom djecom i ne smatraju ulogu pravobraniteljice za djecu osobito bitnom jer su, vrlo očito, prestari da bi ih takvo što zanimalo.*
- 👉 *Prilikom razgovora s vršnjacima zaključila sam da su oni shvatili da je postojanje pravobraniteljice važno za njih, jer imaju osobu kojoj se mogu obratiti bez straha i s povjerenjem. Djeca različite dobi različito bi shvaćala posao pravobraniteljice, nekima je bilo važno što imaju nekoga kome se obratiti kad su u problemima, nekima je bilo važno što mogu naučiti više o svojim pravima, a nekima zbog toga što postoji netko tko štiti njihova prava i brine za njihovu dobrobit u cjelini.*

- ☺ *Kada sam govorila mojim vršnjacima o pravobraniteljici i o tome što ona radi, svi su bili iznenađeni, jer nisu znali da netko takav postoji. Većina ih je čula za mnoge ustanove koje se brinu za napuštenu djecu, zlostavljanu djecu i sl. Ali nisu znali da postoji i netko tko će se zauzeti za sve nas. Bili su ugodno iznenađeni radom Ureda pravobraniteljice!*
- ☺ *Mislim da smatraju da je uloga pravobraniteljice važna, no da također nemaju izravnu informaciju o onome što pravobraniteljica radi.*
- ☺ *Razgovarao sam s dosta vršnjaka o tome i reakcije su bile ovisne o potrebama. Mislim da je samo potrebna bolja informiranost u školama.*
- ☺ *Pravobraniteljica bi trebala biti više medijski eksponirana, te bi na taj način (u doba interneta) bila bliža djeci. Samim time spominjanje te institucije imalo bi veću težinu i veći utjecaj na djecu. Aktivnost na Facebooku ne bi škodila Uredu, ali prava aktivnost ... znači ne pisati i komentirati s odmakom, već ljudski.*

Mišljenja ovih članova MMS-a odabrana su jer dobro predstavljaju mišljenja svih ostalih koji su sudjelovali u anketi. Njihovi odgovori jasno pokazuju kako s informiranjem djece o instituciji pravobranitelja za djecu treba početi dovoljno rano, u nižim razredima osnovne škole, a da takve informacije treba ponavljati, razvojno primjereno, kako bi djeca integrirala svijest o svojim pravima i načinima njihove zaštite uz pomoć Ureda. Također, mladi su uputili na problem nedovoljne medijske vidljivosti rada pravobraniteljice te jasno rekli da je Facebook medij u koji Ured u budućnosti treba ulagati kao u djelotvoran komunikacijski kanal prema djeci.

Ovo ulaganje u bolju vidljivost još je važnije s obzirom na značenje i ulogu koju ima pravobraniteljica po mišljenju članica i članova MMS-a:

- ☺ *Važno je da netko djecu predstavlja pred visokim državnim tijelima i može utjecati na poboljšanje prava djece.*
- ☺ *Mnoga djeca svakodnevno pate, ponižena su i obespravljena upravo zato jer nisu dovoljno informirana, te na vrijeme ne mogu potražiti pomoć i zaštitu na koju zakonski imaju pravo. Potreban je netko tko će se zauzeti za djecu jer ona sama nemaju baš neko pravo glasa u društvu. Jer nisu dovoljno stara i iskusna, tako da se njihove želje često ne uzimaju u obzir!*
- ☺ *Važno je imati nekoga tko će zastupati prava djece koja u ovom svijetu nemaju veliko pravo glasa i ne čuje ih se od svih odraslih koji misle da znaju što je za djecu najbolje. A ponekad najbolje znaju sama djeca.*
- ☺ *Postojanje Ureda pravobraniteljice izuzetno je važno. Ured pravobraniteljice svojevrsna je referentna točka svima koji su u dvojbi krše li se prava djece i kome se u takvoj situaciji obratiti. U nizu situacija bio sam upitan na koji način pravobraniteljica može intervenirati u pojedinim slučajevima, i koliko mi je poznato, neki od tih ljudi doista su i surađivali s Uredom. Ured pravobraniteljice jedna je od rijetkih državnih institucija koja se sustavno bavi zaštitom i promicanjem prava djeteta. Postojanje pravobranitelja jako je važno zbog toga što djeca trebaju znati više o svojim pravima i trebaju znati da postoji netko tko će njihova prava štiti te netko kome se s povjerenjem mogu obratiti.*
- ☺ *Kako su nas učili da na mladima svijet ostaje, e pa zato tu djecu i mlade treba pitati kakav svijet žele, pomoći im izgraditi svijest o jednakosti, nenasilju, biti dio našeg odrastanja, koje nam i nije baš lako. Vjerujte da smo mi mladi zahvalni onima koji su nam pomogli u tome.*

Kao što možemo uočiti u percepciji djece koja su upoznata s radom Ureda i pravobraniteljice, ona ima višestruku ulogu - zaštitnice, zastupnice prava djeteta, arbitra i referentne točke, zagovarateljice sudjelovanja djece.

2.3 Vidljivost i značenje pravobraniteljice iz perspektive stručnjaka “svjedoka vremena”

Kako bi se što bolje sagledao doprinos Ureda pravobraniteljice ostvarivanju i zaštiti prava djeteta, zamoljeno je 16 stručnjakinja i stručnjaka da se kao “svjedokinje odnosno svjedoci vremena” osvrnu na učinak i vidljivost rada Ureda. Riječ je o dvije skupine ljudi. Prva je skupina onih koje su se prije više od deset godina aktivno zalagali za uspostavu instituta pravobranitelja za djecu te su i danas aktivni zagovaratelji osmišljene primjene Konvencije o pravima djeteta u našem društvu. Druga skupina su oni koji su i tada, kao i danas, radili kao praktičari neposredno s djecom u različitim sustavima (vrtići, škole, centri za socijalnu skrb, mediji, udruge civilnog društva...)³. Ovakav odabir omogućio je da se doprinos Ureda sagleda iz dvije perspektive - promjena koje su se dogodile na široj društvenoj razini i promjena koje su se u ovih deset godina dogodile u životima djece.

Na sudjelovanje u ovom malom kvalitativnom istraživanju pozvano je 17 stručnjakinja i stručnjaka, a njih 16 odazvalo se i odgovorilo iz svoje osobne perspektive na četiri pitanja:

1. Što se u politikama prema djeci i neposrednom postupanju prema djeci promijenilo u ovih deset godina zahvaljujući djelovanju Ureda?
2. Što djeca imaju od činjenice da u Hrvatskoj deset godina djeluje Ured pravobraniteljice za djecu?
3. Što je po vašem mišljenju najveće postignuće Ureda pravobraniteljice za djecu u ovom razdoblju? Čime niste zadovoljni?
4. Koje su vaše preporuke za unaprjeđenje rada Ureda u smjeru još boljeg zastupanja prava djeteta?

Provedena je jednostavna analiza intervjua po ovim tematskim cjelinama. Najprije su navodi sudionika označavani brojevima kako bi se sačuvala njihova anonimnost. Za analizu je korišten postupak otvorenoga kodiranja koji se sastoji od tri postupka: pripisivanja pojmova empirijskoj građi, pridruživanja pojmova u kategorije te kratke analize značenja kategorija. Postupkom otvorenoga kodiranja utvrđene su kategorije za svaku specifičnu temu, koje su prikazane u nastavku teksta.

³ Popis sudionika naveden je abecednim redom, dok su im za potrebe analize po slučaju pridani redni brojevi koji ne odgovaraju redosljedju njihova pojavljivanja na popisu koji je u prilogu.

2.3.1 Promjena u politikama prema djeci i neposrednom postupanju prema djeci

2.3.1.1 *Bolja vidljivost, razumijevanje i ostvarivanje prava sve djece*

Prava djece općenito su vidljivija stručnjacima različitih struka koji izravno rade s djecom, nadležnima za kreiranje politika prema djeci, pa i samoj javnosti. (1)

Već samo postojanje tako visoke državne institucije koja se bavi zaštitom djece dovelo je do promjena kod ljudi u načinu gledanja na djecu, na važnost zaštite njihovih potreba i njihovih prava. (7)

Znatno je izmijenjena javna svijest o pravima djece. (8)

Za promociju i ostvarivanje prava djeteta učinjeno je neizmjereno mnogo. Konvencija o pravima djeteta dobro je poznata u društvu i već ju klinici u vrtiću znaju. No mnogo je na tom području učinjeno i prije uspostave Ureda pravobranitelja za djecu. (5)

Prava su postala važna orijentacijska vrijednost i standard, a na važnost poštivanja te vrijednosti kao i njezino kršenje počelo se djelovanjem Ureda sustavno i argumentirano upozoravati. (1)

Glas pravobraniteljice ili njezinih suradnika (u medijima, na stručnim skupovima, pred državnim i lokalnim tijelima vlasti) postao je sveprisutan i prepoznatljiv glas razuma i empatije za djecu i u ime djece i snažno je utjecao na povećanje javne svijesti o važnosti poštivanja i zaštite prava djeteta. (11)

Ponašanje odraslih prema djeci promijenilo se. (13)

Zahvaljujući postojanju Ureda informacije o dječjim pravima i važnosti zaštite djece postale su dostupnije široj javnosti. (14)

Ured iskreno nastoji unaprijediti zaštitu djece u svim područjima. (15)

Zahvaljujući Uredu pravobraniteljice za djecu pitanja prava djece postala su nezaobilazno područje o kojemu mora voditi računa svaka ustanova koja radi s djecom i za djecu, uključujući i izvršnu vlast. (16)

2.3.1.2 *Bolja vidljivost i ostvarivanje prava ranjivih skupina djece*

Specifične skupine djece i njihova prava (ranjive skupine poput djece s posebnim potrebama, bez adekvatne roditeljske skrbi, čiji su roditelji u zatvoru, žrtve nasilja i sl.) postale su prepoznatljivije stručnjacima, a njihova su prava postala utemeljenija. (1)

Pozornost se usmjerava na različite potencijalno problematične aspekte različitih situacija u kojima se djeca mogu naći (kao npr. problemi djece u razvodu roditelja, problemi djece zatvorenika, problemi agresije prema djeci i između djece, zaštita privatnosti djece i dr.). (7)

Ured pravobraniteljice za djecu svojim djelovanjem potpomaže praksu poboljšavanja kvalitete usluga u području zaštite djece i upućuje na potrebe i prava svakog djeteta (primjerice djece čiji su roditelji na izdržavanju kazne zatvora i sl.) na koje drugi katkad i zaborave. (8)

2.3.1.3 *Unaprjeđivanje zakona, propisa i politika*

Svaki propust odnosno nedovoljno precizno oblikovan tekst bio je uočen i upućen je na njega prigovor od strane Ureda, i to tako da autori dokumenata toga budu svjesni. (6)

Iako je djelovanje Ureda konzistentno i kontinuirano, teško bi se mogao procijeniti specifičan utjecaj na oblikovanje politika jer su prava djece vrlo dobro definirana i naglašena u brojnim međunarodnim dokumentima, a hrvatski se dokumenti oslanjaju na međunarodne. (6)

Vidim velike promjene u politikama prema djeci i u neposrednom postupanju prema djeci u Hrvatskoj u proteklih deset godina. ...Navedene promjene zasigurno nisu isključiva zasluga Ureda pravobraniteljice za djecu. Međutim, pravobraniteljica za djecu danas je prepoznata kao zagovornik djece i njihovih prava. Svojim djelovanjem ona utječe na nositelje politika, na praksu i javnost. (8)

Učinci su rezultat sinergijskog djelovanja Ureda i drugih inicijativa (4).

2.3.1.4 Unaprjedenje prakse

Ured pravobraniteljice za djecu imao je važnu ulogu u proteklih deset godina u promjeni prakse djelatnosti socijalne skrbi u području zaštite prava djece (davanje preporuka, smjernica, upućivanje na "lošu praksu"). (8)

Povećao se broj prijava kršenja prava djece, a sad na to slijede i reagiranja institucija. Sve je više prijava upućeno i Uredu, koji šalje upite nadležnim ministarstvima, pa se provodi stroža provjera provedenih postupaka. (2)

2.3.2 Dobrobit koju imaju djeca zbog djelovanja Ureda pravobraniteljice za djecu

2.3.2.1 Svijest djece o postojanju zagovaratelja i zastupnika njihovih prava

U širem smislu dobitak djece jest snažnije zagovaranje i "nametanje" njihovih prava i najboljeg interesa kao vrijednosnog okvira u svim postupcima koji su s njima povezani. (1)

O postojanju Ureda pravobraniteljice za djecu djeca su itekako dobro informirana i često u međusobnim razgovorima, a osobito u razgovorima s roditeljima, znaju spominjati pravobraniteljicu i njezinu mogućnost da ih zaštiti, ako je to potrebno. (3)

Djeca imaju konkretne dobiti već stoga što je znatan broj djece postao svjestan da Ured postoji. (9)

Zbog toga što djeca vide da odrasle odgovorne osobe uvažavaju njihova prava, i oni sami razvijaju svijest o tome da imaju pravo na svoja prava. (14)

2.3.2.2 Savjesnije postupanje institucija

Zbog angažmana Ureda u konkretnim situacijama veći je broj djece dobio potrebnu pomoć i zaštitu, no osim prijavljenih slučajeva institucije savjesnije postupaju u ostalim slučajevima, što zbog straha od prijave, što zbog veće svjesnosti. (2)

Neki upiti pravobraniteljice o mogućnostima pružanja usluga zdravstvene zaštite pojedinim populacijskim skupinama na nekim područjima Hrvatske rezultirali su preispitivanjem raspoloživih resursa kao i poticanjem na bolju komunikaciju i suradnju s krajnjim ishodom bolje zaštite, a time i zdravstvenih učinaka. (6)

U posljednjih deset godina Ured pravobraniteljice za djecu postao je kontrolni mehanizam djelovanja u praksi našeg sustava i svaka preporuka koja je stigla iz Ureda na postupanje ili na znanje bila je utemeljena i, ono što se meni uvijek sviđalo, odmjerena, bez doze agresivnosti i osuđivanja institucije. (15)

2.3.2.3 Bolja zaštita i mogućnost prijave kršenja prva djeteta

Ured pravobraniteljice za djecu smatram sigurnom adresom za djecu i ostvarivanje njihovih prava u našoj sredini. Djeca koja žele prijaviti kršenje nekih od svojih prava mogu se u Uredu informirati kojim smjerom moraju ići da bi to svoje pravo ostvarili. (3)

Djeca su dobila "Lice i Adresu", gdje se i oni mogu privatno i javno obratiti kad su njihova prava ugrožena. ... (1)

Pozicija djeteta u različitim pravnim situacijama postaje sve zaštićenija, a istodobno djeca dobivaju važnu instituciju kojoj se mogu i neposredno obratiti u slučaju potrebe rješavanja pojedinačnog problema, pri čemu mislim da je važno i to da je institucija pravobranitelja za djecu snažno personalizirana u osobi pravobraniteljice koja je medijski eksponirana i poznata u javnosti (što možda može olakšati odlučivanje o traženju pomoći). (7)

Teško je reći što su djeca dobila u posljednjih deset godina i je li to isključivo djelo Ureda pravobraniteljice za djecu. Ono što se može sa sigurnošću tvrditi jest činjenica da su djeca i mladi dobili još jedno mjesto gdje se mogu obratiti radi zaštite svojih prava i nekoga tko će ih zastupati odnosno nekoga tko će trajno preispitivati kako se ostvaruju prava djeteta. (16)

2.3.3 Najveća postignuća Ureda pravobraniteljice za djecu

2.3.3.1 Senzibilizacija djece i njihovo uključivanje u zagovaranje svojih prava

Dobro je da se sama djeca sve više uključuju u zagovaranje svojih prava i najboljeg interesa, što Ured pokušava njegovati iz godine u godinu (1).

Senzibilizirana su i djeca čije prava nisu ugrožavana, primjerice u obitelji, te i ona reagiraju na loše postupke prema drugoj djeci. (2)

Formiranje i djelovanje Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu pokazalo se odličnim putem da se osigura još izravniji kontakt s djecom i da se čuju njihovo mišljenje i glas. (11)

Ured ulazi u škole i promovira Konvenciju o pravima djece. (13)

2.3.3.2 Približavanje djeci otvaranjem regionalnih ureda

Važno je postignuće otvaranje regionalnih ureda, jer se time princip otvorenih vrata i djelovanja na lokalnoj razini uvelike upotpunio. (1)

Važan kvalitativni iskorak u praćenju i zaštiti dječjih prava bilo je osnivanje regionalnih ureda, koji daju važan doprinos razumijevanju konkretnih potreba i problema djece jer instituciju čine dostupnijom djeci, ali i svima koji rade za njih i s njima. (11)

2.3.3.3 Prepoznatljivost, proaktivnost, profesionalni i društveni ugled

Svaka institucija koja ima neki od problema vezano uz prava djece, javlja se Uredu pravobraniteljice tražeći pomoć, savjet, uputu. (3)

Ured se uspio nametnuti kao kompetentno tijelo čije se mišljenje traži i uvažava. U medijima se, osim u konkretnim slučajevima, sve češće traži mišljenje Ureda o događanjima u društvu, kao, recimo, njegovo stajalište o uvođenju spolnog odgoja, mišljenje o manipuliranju djecom u reklamnim akcijama... Na Ured se više ne gleda kao na neku formalnost ili udrugu čijeg ćemo se rada prisjetiti prigodom obilježavanja nekih prilika, već kao na suverenu instituciju. S obzirom na to kako se stajališta teško i sporo mijenjaju, ovo je izniman uspjeh za samo deset godina rada. (2)

Najveće postignuće Ureda pravobraniteljice za djecu u ovom je razdoblju prepoznatljivost. Pravobraniteljica za djecu danas ima obilježje zastupnika djece, odnosno njihovih prava. Ona nas suočava s činjenicom da smo svi dužni promicati i poštivati prava djece kao temeljne društvene vrijednosti i da država mora pitanju zaštite prava djece dati prioritet. (8)

Prvo veće postignuće prisutnost je pravobraniteljice u javnosti i medijima, posebice putem preporuka u svim slučajevima kad su prava djece potencijalno ili stvarno ugrožena. U tom smislu zaista mislim da je "zbirka preporuka pravobraniteljice" pokazatelj stalne potrebe uravnoteživanja naših politika prema djeci. (1)

Javnost pravobraniteljice i komentiranje aktualnosti (13)

Dosljednost i odgovornost u svojim reakcijama (14)

2.3.3.4 Rad na povećanju kompetencija stručnjaka

Najveće su postignuće Ureda pravobraniteljice za djecu programi i edukacije, ali mi se čini da se o tom dijelu njihova rada najmanje zna. Kao da se to samo po sebi podrazumijeva. Teme kojima se Ured bavio smatram odličnim izborom. (3)

Osobito pozitivnim smatram aktivan pristup putem otvorenih okruglih stolova ili stručnih rasprava, jer je Ured pravobraniteljice izvan sustava onih koji su odgovorni ili nositelji takvih procesa, pa mu je omogućeno otvorenije i kritičnije razmatrati pojedina pitanja. (6)

2.3.3.5 Podrška važnim društvenim sudionicima u aktivnostima za djecu

U svim našim projektima koji su se odnosili na djecu pravobraniteljica je uvijek davala podršku i pomoć koliko je to mogla u skladu sa svojim ovlastima, zbog čega je uvijek bila drag suradnik i partner, a ne samo kontrolni mehanizam. (15)

2.3.3.6 Rad na boljoj dostupnosti informacija o pravima djece

Na internetskoj stranici može se pronaći niz korisnih materijala iz područja prava djeteta. Također, i zbornici vrlo detaljno pristupaju važnosti određenog prava, a važan su izvor informacija. (16)

2.3.4 Nezadovoljstvo utjecajem ili radom Ureda pravobraniteljice za djecu

S obzirom na to da je samo manji broj sugovornika izrazio nezadovoljstvo radom i utjecajem Ureda, njihovi iskazi nisu organizirani po kategorijama, već su samo navedeni.

- ☉ Čemu korištenje u izvješćima pojma "predmet"? Djeca nisu niti trebaju biti "predmeti". Treba promijeniti lingvistiku. (5)
- ☉ Oni su fenomenalni, rade odlično, ali mislim da njih državna tijela dovoljno ne primjećuju, da ih država ne doživljava dovoljno ozbiljno. Ako je riječ o zakonodavstvu, oni upozoravaju na problematiku, oni reagiraju, ali zbog toga ne dolazi nužno do promjene prijedloga zakona, do promjene dođe ako više sudionika reagira. (9)
- ☉ Ured pravobraniteljice podsjeća na labradora, pomaže i služi ljudima, ali je do kraja benignan. A ja bih radije neku oštriju vrstu psa u borbi za dječja prava kao što je to belgijski ovčar ili pitbul. (10)
- ☉ Pravobraniteljica mora biti prisutna u svemu što je relevantno za prava djeteta i neovisna. Tu neovisnost stavljam pod znak pitanja s obzirom na proceduru izbora koja je predviđena našim zakonom. Treba biti snažna osobnost i imati snažan identitet da se u takvim uvjetima izdrži i ostane neovisan. (5)
- ☉ O tome gdje se konkretno može osjetiti boljitak za konkretno dijete nemam mnogo toga reći. Sve se svodi na upute i preporuke, lijepe formulacije koje ne znače puno, primjerice obitelji kronično bolesnog djeteta. Ekipa Ureda izađe na uvid, napravi izvještaj, ali se ništa ne promijeni. Ne postoje mehanizmi dovoljnog pritiska, nema sankcija, nema mjera za one koji se ogluše na preporuke i upute. (10)
- ☉ Mislim da je s vremenom važnost te institucije postala manja nego na početku. (5)
- ☉ Nedostaju studije, istraživanja i pokazivanja kako dalje. (13)
- ☉ Katkad je zauzimanje Ureda u rješavanju konkretnih slučajeva kršenja prava nedovoljno. (15)

2.3.5 Pozitivan doživljaj Ureda pravobraniteljice za djecu

Analiza intervju pokazuje da su sudionici uz temu postignuća spontano opisivali i svoj doživljaj Ureda. I ovdje ćemo samo navesti te iskaze bez uvođenja nadređenih kategorija.

- ☉ To je mjesto na koje svi oni koji se brinu o djeci ili su u brizi za kršenje njihovih prava mogu dobiti stručan i meritoran odgovor bez obzira o kakvom je pitanju riječ. (3)
- ☉ Ured je uvijek nastupao odlučno, ali promišljeno. U tome sam uvijek prepoznavala njihovu vrijednost - podržavali su vrijedne inicijative, nisu bili *one (wo)man show*. (4)
- ☉ S obzirom na to da živimo u društvenom trenutku u kojemu svatko može imati i zastupati bilo kakvo mišljenje, pa bilo ono i sasvim krivo ili zasnovano na predrasudama ili dubokom nepoznavanju stvari, i gdje se ne poštuje autoritet stručnosti (npr. kao što je to bilo vidljivo nedavno u polemikama oko zdravstvenog odgoja), važno je da postoji visoka instanca koja u svemu tome čvrsto zastupa i štiti prava djece. (7)
- ☉ Stvarno imaju dobrih ideja, snage i volje i treba im dati više sredstava da mogu zaposliti više ljudi. (9)
- ☉ Čak i činjenica da se katkad čuje nezadovoljstvo nekim reakcijama Ureda svjedoči o tome kako se ova institucija visoko percipira kao mjesto koje "može i mora nešto učiniti", premda je u praviu riječ o nerazumijevanju njegovih ingerencija. (11)

2.3.6 Preporuke za unaprjeđenje rada Ureda pravobraniteljice za djecu

2.3.6.1 Veće sudjelovanje djece

Voljela bih da bude možda još više tribina u kojima bi djeca sudjelovala i raspravljala o nekim njihovim temama i problemima. (3)

2.3.6.2 Rodna uravnoteženost u zastupanju prava djece

Katkad nedostaje još jedna jaka "muška figura" koja bi zastupala djecu paralelno, istodobno, zajedno, jednako snažno s pravobraniteljicom. Tako da napokon "svi čuju na svim, muškim i ženskim jezicima" tko je dijete, koji su njegovi najbolji interesi i zašto nam je to u ovoj našoj zajednici važno. (1)

2.3.6.3 Bolja prepoznatljivost putem pozitivnih aktivnosti i novih medija

S obzirom na to da smatram rad Ureda izuzetno važnim i potrebnim, voljela bih da bude bolje prepoznat u široj javnosti. Za pravobraniteljicu se najčešće čuje kada se dogodi neki "slučaj", što automatski daje negativnu asocijaciju. Možda bi bilo dobro razmisliti o nekim pozitivno obojenim aktivnostima koje bi ponajprije djeci, ali i odraslima, približile djelatnost i osnovne ideje zbog kojih Ured zapravo i postoji. (2)

Ured pravobraniteljice treba imati više prostora u javnosti, češće se pojavljivati i reagirati. (9)

S obzirom na to da više ne izlazi časopis *Dijete i društvo* (ukinut nakon 13 godina), bilo bi krasno kad bi Ured pravobraniteljice preuzeo njegovo izdavanje. Naime, imam osjećaj da, osim nas koji smo stručno vezani uz pitanja prava djeteta, šira javnost ipak relativno malo zna o svemu tome. Dapače, mislim da se katkad prava djeteta pogrešno tumače, pa se u javnosti često čuju i izjave otpora prema pravima. Izdavanje novina, časopisa, priloga u dnevnim listovima i sl. pridonijelo bi jasnoći prava djeteta. (16)

2.3.6.4 Veća pluralistička zastupljenost društvenih sudionika na lokalnoj razini

Po uzoru na mrežu mladih pomoćnika treba osnovati mrežu pomoćnika/ suradnika/konzultanata - ljudi koji su se osobito istaknuli na području zaštite dječjih prava u svojim lokalnim zajednicama - koji bi, s jedne strane, mogli biti važan izvor informacija o provođenju politika prema djeci u konkretnoj lokalnoj zajednici, ali, s druge strane, i biti oni koji "više znaju i guraju" problematiku djece na dnevni red te lokalne zajednice. (11)

Aktivnije djelovanje na "lokalnim" razinama još bi više pridonijelo uvažavanju mišljenja i stajališta takve institucije. (6)

2.3.6.5 Bolje zastupanje prava djece u sustavu obrazovanja

Bilo bi važno još više usmjeriti pozornost i naglasiti probleme djece u školskom sustavu, a koji nastaju zbog njihove preopterećenosti. ...Umjesto veselja u učenju i otkrivanju novoga, često je neopravdano nezadovoljstvo djece samima sobom, apatičnost i nezainteresiranost kao i sve dublji nesporazumi s odraslima. (7)

Trebalo bi uspostaviti bolju suradnju s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta. Naime, škola je drugi, a često i prvi odgajatelj djece, pa je važno osmisliti neki projekt o edukaciji sve djece o njihovim pravima. Treba potaknuti Ministarstvo da više uzima u obzir preporuke Ureda jer su sva djeca u školi. (9)

2.3.6.6 Otvorenost prema novim područjima, propitivanje novih i produbljivanje "starih" tema

Treba istaknuti područje vezano uz nemilosrdne uvjete rada, zbog kojih majke počinju raditi već nekoliko mjeseci nakon poroda... Vezano uz problem ranog povratka na posao (odvajanja, prekida dojenja), možda bi bila korisna kampanja koja bi javno obznanila aspekte ove pojave ili bi trebalo pokrenuti akciju nalik na akcije "Gradovi i općine prijatelji djece", "Bolnice prijatelji djece" i sl., koja bi nosila naziv "Tvrtke - prijatelji djece". (12)

Prava djeteta već uključenog u sustav zdravstva nisu dovoljno prepoznata i nemaju položaj koji bi trebala imati. Posebnu pozornost treba posvetiti neistraženom području prava umirućeg djeteta na palijativnu skrb. Ured treba otvarati i promišljati takva nova područja. (10)

2.3.6.7 Promjena zakona koji reguliraju rad pravobranitelja

Potrebna je promjena zakona u smislu veće obveznosti preporuka u postojećim okvirima europske zakonodavne prakse. Kad pravobraniteljica da neku preporuku primjerice o tome kako se s djecom treba postupati kao sa sudionicima sudskog postupka, trebalo bi se više "tresti". (9)

Nužno je predvidjeti mehanizme na temelju kojih Ured može reagirati i postupati tako da ga se shvati ozbiljno. Ured treba imati "alat" s predviđenom procedurom postupanja - kako, kada i u kojem slučaju reagirati. Ključno je da prekršitelj dječjih prava osjeti, bez obzira na to bio to obiteljski nasilnik ili predstavnik državnih institucija, fizička ili pravna osoba, da je njegovo postupanje štetno, neprikladno i da za to slijedi posljedica. Od benignih preporuka i savjeta nema promjena. (10)

Preporuke i upute trebaju imati veću operativnost, veću obveznost i njihovu provedbu treba kontrolirati, a oni na koje se odnose trebaju imati veću odgovornost. Treba educirati stručnjake za primjenu preporuka. (5)

Periodično bi se trebale propitivati smjernice i preporuke. Tri su razine promjena: legislativa, operativa, konkretno dijete. Treba vidjeti što je drugačije za dvije godine, a to bi značilo da netko u tom sustavu treba to pratiti... Provedba preporuka stručnjaka ponajviše ovisi o političkoj volji. Kad bi preporuka bila podignuta na razinu obveznosti, tada bi odgovornost državnih i ostalih tijela za njegovu realizaciju bila drugačija. (5)

2.3.6.8 Aktivan angažman Ureda pravobraniteljice u poticanju širokog raspona promjena

Vršiti jače političke pritiske kako bi se položaj djece i njihova prava više poštovali. (15)

Agresivnije traženje od ministarstava zaštite djece po pojedinim pravima. Pravobranitelj je osoba koja promovira prava, traži da se ona poštuju, ali i upućuje na to što nije dobro. Od pojedinačnih primjera do općih zaključaka. (13)

Traženje daljnjeg poboljšanja društvenih resursa za skrb o djeci i osnaživanje sustava koji imaju ključne uloge u postupanju prema djeci kako bi dostupnost usluga i prava bili jednaki za svu djecu u Hrvatskoj neovisno o tome gdje žive, koje specifične potrebe imaju, kojoj etničkoj ili drugoj skupini pripadaju. To se prije svega odnosi na mogućnost obrazovanja, liječenja, rehabilitacije, razvoja i punog razvijanja svih sposobnosti djece. (8)

Podizanje javne svijesti o značenju, ulozi i odgovornostima roditelja i vlastite obitelji u razvoju djece i brizi o djeci. Osnaživanje i podrška obitelji, povećanje resursa koji jačaju roditeljske kapacitete i kompetencije (servisi, službe podrške i sl.). (8)

Očekujem da Ured pravobraniteljice za djecu utječe na promjenu svijesti o odgoju kao pripremi djeteta za zdrav i odgovoran odnos prema sebi i prema okolini. Mislim da je ovo društvo u tom smislu nedovoljno jasno. Djecu treba učiti odgovornosti. Roditelji i učitelji u tome trebaju podršku. Pravobraniteljica za djecu kao najveći zagovornik njihovih prava može i treba biti inicijator i ovog procesa u društvu. Za to je potreban javni konsenzus i primjerena javna kampanja. (8)

Zagovaranje specijalizacije rada s djecom u svim sektorima. Svakodnevni kontakt s upravom, socijalnom skrbi i drugim sektorima. (13)

Osnaživanje stručnjaka i prava stručnjaka koji su dužni skrbiti o potrebama, razvoju i zaštiti djece i obitelji. (8)

Samoinicijativne, proaktivne i žustrije reakcije Ureda. (14)

Iz navedenih razmišljanja stručnjaka lako se može uočiti da su u cjelini zadovoljni radom i postignućima Ureda, no da kritički sagledavaju razliku između specifičnog i sinergičnog doprinosa Ureda u ostvarivanju prava djeteta odnosno između promjena i postignuća koja su neposredno vezana uz djelovanje institucije pravobraniteljice i onih koja su sastavni dio djelovanja drugih sudionika. U dijelu koji se odnosi na doživljaj Ureda lako se može vidjeti da stručnjaci iz relevantnoga društvenog okruženja vide tim pravobraniteljice kao iznimno kompetentnu skupinu stručnjaka. U odnosu na to, izgradnja takvoga kompetentnog tima također se može naći na listi postignuća.

Sudionici smatraju da je zahvaljujući djelovanju Ureda došlo do veće vidljivosti i boljeg ostvarivanja prava djece općenito, a posebice ranjivih skupina djece, unaprjeđenja prakse neposrednog rada i savjesnijeg postupanja institucija. Što se tiče dobrobiti koju djeca neposredno imaju zbog djelovanja Ureda pravobraniteljice za djecu kao posebno važna istaknula se spoznaja djece o postojanju zagovaratelja i zastupnika njihovih prava te njihova bolja zaštita na osnovi mogućnosti prijave kršenja prava. Kako je jedna od sudionica izjavila, djeca su dobila "lice i adresu" gdje se obratiti kad su njihova prava ugrožena.

U navođenju najvažnijih postignuća Ureda pravobraniteljice za djecu stručnjaci navode ona na koje su također i drugi izvori te provedene statističke analize uputili. To su, među ostalim, veća senzibilizacija i uključivanje djece u zastupanje njihovih prava te približavanje djeci otvaranjem regionalnih Ureda. U kontaktu s najvećim brojem stručnjaka jasno se u odgovorima na sva pitanja provlačila poruka prepoznatljivosti, profesionalnosti i društvenog ugleda institucije pravobraniteljice. Kako je jedna od sugovornica naglasila, to je izuzetan uspjeh za samo deset godina rada, s obzirom na to da se društvene promjene odvijaju sporo.

Što se tiče unaprjeđivanja zakona, propisa i politika, sudionici su iskazali želju (i potrebu) da Ured ima veći utjecaj. Iskazano nezadovoljstvo utjecajem Ureda u postupcima donošenja zakona, poštovanja preporuka i neovisnosti institucije u skladu je i s ostatkom ove analize kao i mišljenjem stručnjaka koji su sudjelovali u evaluaciji rada Ureda prije pet godina.

U dijelu u kojemu su stručnjaci bili pozvani da daju preporuke za unaprjeđenje, gotovo svi su najprije izrazili svoj pozitivan doživljaj rada Ureda. No nakon toga su, kao pravi i dosljedni zagovaratelji najboljeg interesa djece, dali niz iznimno korisnih prijedloga koje su u skladu s ključnim načelima za procjenu pokazatelja prava djeteta, a to je sudjelovanje djece, nediskriminacija i njihov najbolji interes.

Među ostalim, njihove preporuke usmjerene su na veću participaciju djece, bolju prepoznatljivost na osnovi pozitivnih aktivnosti i novih medija, veću pluralističku zastupljenost društvenih sudionika na svim razinama, otvorenost za nova područja, propitivanje novih tema i produbljivanje "starih" (kao npr. bolje zastupanje prava djece u sustavu obrazovanja ili u sustavu zdravstva) te na promjene zakona koji reguliraju rad pravobranitelja.

Zanimljiva je i poruka jedne od sugovornica o potrebi bolje rodne uravnoteženosti u zastupanju prava djece odnosno prisutnosti i "ženskog" i "muškog" glasa u zaštiti i zastupanju najboljeg interesa djece. Ovo je još jedno kulturološki važno područje promišljanja rada Ureda koje se može ostvariti u nekim novim oblicima sudjelovanja društvenih sudionika u radu, kao npr. osnivanjem Stručnog savjeta pravobraniteljice, u kojemu bi mogao biti zastupljen taj "muški" glas.

Ove preporuke čine ozbiljnu platformu za dijalog Ureda pravobraniteljice i ostalih državnih tijela koja su dužna imati u središtu svoje pozornosti najbolji interes djeteta.

Mnoga pozitivna obilježja Ureda, slabosti i nedostaci te ideje za jačanje i razvoj koje su proizašle iz ove analize pokazali su se i u unutarnjem vrednovanju koje su na načelima analize SWOT proveli sami djelatnici Ureda u prethodnoj evaluaciji prvih pet godina rada institucije pravobranitelja za djecu (Bezinković, 2009.). Tako su djelatnici Ureda naveli da bi Ured trebao imati veći angažman u zakonodavnoj proceduri te da bi trebali glasnije zahtijevati pojačano djelovanje države na zaštiti prava djece i učinkovitom procesuiranju odgovornih za kršenja prava djece. Jedno od istaknutijih stajališta djelatnika Ureda bilo je i to da je potrebno više komunicirati s djecom i pristupiti im radi upoznavanja s njihovim pravima te s mogućnostima i načinima njihova ostvarivanja. Djelatnici su također naglasili da bi više trebalo raditi na prevenciji pružanjem djeci kvalitetnih informacija o njihovim pravima te da bi u tom smislu trebalo pojačati suradnju s djelatnicima u osnovnim školama na upoznavanju djece s njihovim pravima. Već

je tada naglašeno da je potrebno upućivati na manipulacije djetetom kojima se neki roditelji koriste za razrješavanje svojih partnerskih odnosa.

I ta podudarnost s percepcijom "vanjskih" stručnjaka upućuje na visoku razinu kompetencija djelatnika Ureda, koji imaju kritičan uvid u vlastito djelovanje.

2.4 Međunarodni odjeci djelovanja pravobraniteljice za djecu

Pravobranitelj za djecu u Hrvatskoj prepoznat je i u međunarodnim okvirima.

Tako **Patricia Lewsley, predsjednica ENOC-a i pravobraniteljica za djecu i mlade Sjeverne Irske** u pismu predsjednici Vlade Republike Hrvatske, 15. travnja 2011., kaže: "Ured pravobraniteljice za djecu Republike Hrvatske ostvario je znatan napredak u zalaganju za poboljšanje položaja djece i mladih u Hrvatskoj i za poštovanje njihovih prava te je odigrao vodeću ulogu u uspostavi sličnih ustanova u susjednim zemljama. Određeni je broj zemalja jugoistočne Europe uglavnom bio nadahnut hrvatskim modelom, a međunarodne organizacije poput UNICEF-a prepoznale su u Uredu pravobraniteljice za djecu RH jedan od najboljih i najučinkovitijih modela koji treba promicati diljem Europe i šire."

38

Liz Ayre, direktorica EUROCHIPS-a, naglašava pionirsku ulogu Ureda pravobraniteljice za djecu u jačanju svjesnosti o postojanju djece čiji su roditelji u zatvoru te svoj predgovor engleskom izdanju zbornika pravobraniteljice za djecu *Prava djece čiji su roditelji u zatvoru*, u listopadu 2012., završava riječima: "Zahvaljujemo vam na ovom mnoštvu informacija i stručnom znanju te na aktivnom sudjelovanju hrvatskog pravobranitelja za djecu u mreži EUROCHIPS. Trud pravobranitelja da ojača prava djece i provede inicijative dobre prakse u ostvarivanju dječjih prava brojnoj djeci čiji su roditelji u zatvoru u Hrvatskoj pruža značajan životni oslonac i omogućuje napredovanje prema svjetlijoj budućnosti."

Ankie Vandekerckhove, neovisna stručnjakinja za dječja prava, u sklopu Misije stručnjaka Europske komisije za područje pravosuđa i unutarnjih poslova (*Peer Based Mission*), u prosincu 2011., u svojem izvješću o dječjim pravima u Hrvatskoj i općim preporukama na mnogim mjestima citira godišnja izvješća pravobraniteljice za djecu. Završne riječi poglavlja *Ukupna procjena i preporuke* (ujedno i završetak *Izvješća stručnjaka Europske komisije za područje pravosuđa i unutarnjih poslova*) citat su iz *Izvješća o radu pravobraniteljice za djecu za 2010.*: "Rješenja za mnoge od utvrđenih slabosti moraju se tražiti uz aktivno uključivanje djece, kao ravnopravnih sudionika u svim pitanjima koja ih se tiču. Zato djeci moramo pružiti mogućnost da se njihova mišljenja slušaju redovito, a ne samo prigodno. Naš je zadatak osigurati što je moguće veći utjecaj djece kad se raspravlja i odlučuje o njima. Podsjećamo da djeca imaju prava, koja su zajamčena svim zakonima, ali odgovornost za ostvarivanje tih prava u cijelosti je na nama odraslima."

Koristeći se istim citatom pravobraniteljice za djecu, **Paul Vandoren, šef Delegacije Europske unije u Republici Hrvatskoj**, započeo je i završio svoje izlaganje *O Europskoj uniji i pravima djece* na konferenciji *Politika prema djeci: Europska unija, Vijeće Europe, Hrvatska*, održanoj u Hrvatskome saboru 27. studenoga 2012., u organizaciji pravobraniteljice za djecu, UNICEF-a i Koordinacije vijeća za djecu.

2.5 Pluralistička zastupljenost i povećanje kompetencija stručnjaka

Na osnovi relevantnih međunarodnih dokumenta Vučković Šahović (2009., str. 11) navodi da institucije kao što je Ured pravobranitelja za djecu trebaju u svom radu težiti pluralističkoj zastupljenosti različitih društvenih sudionika koji su uključeni u promicanje i zaštitu prava djeteta. To su iskustveni stručnjaci za prava djeteta iz npr. organizacija civilnog društva, dječjih organizacija, strukovnih udruga (liječnika, pravnika, novinara, socijalnih radnika, psihologa, znanstvenika itd.), sveučilišta. Iako u postojećem Zakonu nisu predviđeni načini osiguravanja ovih oblika pluralističke zastupljenosti u odgovarajućim stručnim vijećima, Ured pravobraniteljice u svojim je zakonskim okvirima mnogo postigao u području pluralističke zastupljenosti upravo u području povećanja kompetencija stručnjaka. Konkretno, ovdje mislimo na kontinuirano organiziranje brojnih stručnih skupova i izdavanje odgovarajućih zbornika s aktivnim sudjelovanjem velikog broja najuglednijih stručnjaka iz prakse, znanstvenika i istraživača.

Najveće postignuće Ureda pravobraniteljice za djecu jesu programi i edukacije koje su radili. Teme kojima se Ured bavio smatram odličnim izborom. Izdvojit ću neke: Zaštita privatnosti djece u medijima, Baza podataka počinitelja spolnih delikata nad djecom, Prava djece čiji su roditelji u zatvoru, Dječja prava i slobodno vrijeme, Jednake mogućnosti za djecu na otocima, Pravo djece na pravilnu prehranu, Djeca i konfliktni razvodi, Dijete u pravosudnom postupku.

Stručnjakinja, dugogodišnja zagovarateljica prava djeteta (2013.)

U proteklih šest godina objavljeno je devet zbornika na osnovi stručnih skupova, koji sadržajno pokrivaju najvažnije teme za ostvarivanje pojedinih prava djeteta odnosno povezani su s nekim oblikom kršenja dječjih prava. Urednici i autori u zbornicima su djelatnici Ureda, a važan autorski doprinos kontinuirano daju svojim tekstovima znanstvenici i istraživači sa sveučilišta te iskusni praktičari. Zbornici završavaju ili preporukama i prijedlozima za poboljšanje zaštite djeteta (npr. Filipović, G. i Osmak Franjić, D. (ur.) (2012.), *Dijete u pravosudnom postupku, Primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava*) ili s upoznavanjem djece o svim pravima (npr. Vladović, S. (ur.) (2012.), *Zaštita prava i interesa djece s problemima u ponašanju*).

Ovi su zbornici doprinos Ureda osiguranju kvalitetne stručne literature i povećanju kompetencija stručnjaka za neposredan rad s djecom. Usto su postali i važan izvor literature za izobrazbu studenata različitih fakulteta, budućih stručnjaka koji će neposredno raditi s djecom.

Nedvojbeno je da su izborom tema, širokim rasponom raznovrsnih stručnjaka koji sudjeluju u njihovim analizama i promišljanjima, kao i samom koncepcijom zbornika, osigurani vidljivost i utjecaj "glasa" nezavisnih stručnjaka u promicanju prava i najboljeg interesa djece koja su izložena riziku od kršenja prava zbog različitih okolnosti.

Svi su zbornici dostupni na mrežnim stranicama Ureda (www.dijete.hr), a njihov se popis nalazi u prilogu *Publikacije pravobraniteljice za djecu*.

U vezi sa sustavnim djelovanjem na podizanju kompetencija stručnjaka važno je spomenuti da u tjedniku za obitelj, vrtić i školu "Zrno" od 2007. godine do danas postoji redovita rubrika "Iz Ureda pravobraniteljice za djecu" koju pripremaju djelatnici Ureda. Istoimena rubrika bila je i u široko distribuiranom časopisu za promicanje prava djeteta "Dijete i društvo" od 2008. do 2011. godine, kada je časopis prestao izlaziti.

U ovom kontekstu važno je spomenuti da je analiza rada Ureda SWOT provedena 2008. godine (Bezinović, 2009.) pokazala da su sami djelatnici kao jednu od mogućnost jačanja uloge Ureda naveli da je nedovoljno iskorištena mogućnost da se stručni uvidi pretvaraju u stručne i popularne tekstove namijenjene raznim profesijama koje rade s djecom ili su ovlaštene za zaštitu djece. Polazeći od toga predložili su da bi Ured trebao biti više angažiran u organiziranju skupova i stručnih rasprava na kojima se otvaraju teme koje se pojavljuju kao problem u zaštiti prava i interesa djeteta. Pet godina kasnije možemo vidjeti da je Ured u tom području napravio iznimno velik pomak te je organiziranjem stručnih skupova i tiskanjem odgovarajućih zbornika pridonio svojoj afirmaciji, ali i promicanju i osnaživanju stručnjaka u prepoznavanju različitih prava djeteta te načina njihova ostvarivanja i zaštite.

2.6 Medijska vidljivost pravobraniteljice za djecu

U Tablici 3. prikazano je pojavljivanje Ureda pravobraniteljice za djecu u medijima u razdoblju od 2009. do 2012. Zabilježeno je svako spominjanje Ureda pravobraniteljice, izjave i komentari pravobraniteljice i njezinih suradnika, vijesti o radu i postupanju Ureda, intervjui, poruke, podaci iz izvješća i ostalo⁴. Kao što možemo vidjeti, gotovo da i nema dana u godini da se u nekom od tiskanih medija nije spomenulo djelovanje Ureda pravobraniteljice. Najviše prostora u medijima, u širim napisima

⁴ U analizi objava na radiju i televiziji obuhvaćeni su uglavnom mediji s koncesijom na nacionalnoj razini i dio lokalnih medija. Uglavnom je riječ o objavama u informativnom programu, tako da nisu evidentirane sve objave o Uredu pravobraniteljice.

Godina	Televizija	Radio	Tisak
2009.	119	166	463
2010.	95	119	546
2011.	72	73	457
2012.	133	171	414

Tablica 3. Spominjanje Ureda pravobraniteljice za djecu po pojedinim skupinama medija u razdoblju od 2009. do 2012.

i prenošenju izjava, pravobraniteljica dobiva u funkciji "izvjestiteljice" o pravima djece i obvezama države u zaštiti prava i interesa djece.

40

Dodatna analiza provedena je za medijske objave o djeci u tiskanim medijima putem agencije za usluge *press clippinga*, koja se temelji na praćenju svih nacionalnih i regionalnih te većeg broja lokalnih medija. Premda nije riječ o egzaktnom praćenju i analizi, dobiveni podaci pružaju dobar uvid u zastupljenost vijesti o djeci i dječjim pravima. Posebno je važno da pokazuju porast broja medijskih objava o djeci i dječjim pravima (Tablica 4.). Ako se uspoređi razdoblje 2009. i 2010. u odnosu na 2011. i 2012., može se uočiti da se omjer vijesti o dječjim pravima i vijesti o nasilju nad djecom bitno poboljšao u korist ovih prvih odnosno dva puta ih je više. Konkretno, broj vijesti o pravima djeteta gotovo se udvostručio, dok se broj vijesti o nasilju nad djecom nešto smanjio u odnosu na prethodno razdoblje. Uvid u strategiju medijskog nastupanja Ureda pravobraniteljice za djecu upućuje da je, po svemu sudeći, upravo ta strategija djelovanja mogla pridonijeti toj promjeni. Naime, kao što navodi sama pravobraniteljica: "Medije nastojimo animirati kao suradnike u podizanju razine javne svijesti o pravima djece."⁵

Godina	Ukupno vijesti o djeci	Dječja prava	Nasilje nad djecom	Pravobraniteljica za djecu
2009.	5273	2265	2969	463
2010.	5612	2944	2781	546
2011.	7247	5103	2367	457
2012.	6450	4164	2326	414

Tablica 4. Vijesti o djeci i dječjim pravima u tiskanim medijima po sadržajnim skupinama

U tiskanim medijima pravobraniteljica za djecu najčešće se spominje kao:

- institucija koja se očitovala o nekom području zaštite dječjih prava dajući informaciju, iznoseći stajalište ili zagovarajući poboljšanje zaštite, izmjenu zakona, primjenu propisa, poboljšanje prakse,
- institucija kojoj je prijavljeno kršenje dječjih prava ili/i koja je obavijestila nadležna tijela u nekom konkretnom slučaju,
- institucija koja nije postupila onako kako je prijavitelj očekivao (kritike protivnika zdravstvenog odgoja u školama, nezadovoljni roditelji koji nisu uspjeli riješiti sukob s partnerom oko viđanja djeteta, koji su očekivali da će "intervencija" Ureda promijeniti odluku centra za socijalnu skrb ili suda, da će pravobraniteljica spriječiti vršnjačko nasilje u školi, smijeniti odgovorne osobe u odgojno-obrazovnim ustanovama itd.).

⁵ Neposredna komunikacija

Škole ne mogu same suzbiti dječje nasilje

otkrivanje teškoća i okolnosti koje bi mogle prerasti u kasnije ozbiljne probleme. Stoga je škola središnje mjesto prevencije vršnjačkog nasilja i poremećaja u ponašanju. No upravo se tu susrećemo s brojnim nesporazumima, nerazumije-

katkad donosi rušavanje pravi nepravodobna na tretiranju ta nerjetko završma. Javnost vrškolu, traži kaz sve završava p učenika u dr

Predrasude su još najveća prepreka za djecu s poteškoćama

te djece te o manjkavoj provedbi zakona. Najveća prepreka koja otežava integriranje djece s teškoćama u razvoj nije njihovo oštećenje, već kombinacija socijalnih, kulturnih i fizičkih prepreka te negativnih stavova s kojima se svakodnevno susreću. Zato je važno poticati političku volju i obvezu države

možnosti školovanja u svojoj sredini djece s teškoćama preključuju školovanje ili ih se odvaja iz obitelji i šle u ustanove za djecu s teškoćama. Djeca s teškoćama često ne dobivaju odgovarajuću zdravstvenu skrb, od tri do četiri puta izloženija su fizičkom i seksualnom nasilju nego njihovi vršnjaci bez teškoća, uskraćena im je mogućnost druženja s vršnjaci-

Pravim primjerima pokažimo djeci kako preuzeti odgovornost

Mila Jelavić

Na strani djeteta

Pravobraniteljica za djecu

Djeca nisu samo ukras svijeta, ona su punopravni stanovnici Zemlje i imaju pravo na svoje mišljenje

Poruke djece odraslima, dječje misli mudrosti iz dječjih usta često doživljavamo kao simpatične zabavne – ako ih sami organiziramo i ako su u skladu s našim očekivanjima.

Pravo na mišljenje

No, imaju li djeca doista pravo na slobodno izražavanje mišljenja, kako nam nalaže Konvencija o pravima djeteta u članku 12., i ima li njihovo mišljenje

stvarnog utjecaja na njihov život?

Danas je njihov utjecaj u obitelji zasigurno veći nego prije nekoliko desetljeća, kad su djeca bila smatrana vlasništvom roditelja, bez vlastite volje i osobnosti. Ona vrio često sudjeluju u odlukama o obiteljskim

koje su važne za njihov život. A bez njihove podrške djeca ne mogu ostvariti pravo na sudjelovanje – ni u obitelji, ni u školi, ni u društvu uopće.

Nepovjerenje u odrasle

Pokazalo se to i na nedav-

Maleni su sportaši često nezaštićeni!

Mila Jelavić
Pravobraniteljica za djecu

Na strani djeteta

Sportske aktivnosti neosporno imaju važnu ulogu u životu i razvoju djece i sve

uvijek osigurati najbolji interes djece. Uredu pravobraniteljice za djecu proteklih je godina prijavljen znatan broj ozbiljnih kršenja prava djece u sportu. Od toga da nisu svakom djetetu osigurane jednake mogućnosti ni primjereni uvjeti do toga da se prečesto ambicije odraslih upleću u dječji svijet igre i sporta te stučavaju nasilja nad djecom. Primjeri verbalnog, tjelesnog, pa čak i seksualnog zlostavljanja djece koja se bave sportom upućuju na nedostatke u sustavu koji bi ih trebao štiti, ali i na nesnalaženje roditelja. Zastrahuje to što, u situacijama koje upućuju na ugroženost djece, izostaju odgovarajuće djelovanje

s međunarodne tjeralice ili osoba osumnjičena za bludne radnje trenera djecu u sportakome klubu? Tko je pritom počinio propuste i hoće li za njih odgovarati? Na ta pitanja netko mora odgovoriti. Pomajrije organizatori sportskih aktivnosti za djecu i mjerodavna ministarstva, ali i krovne sportske organizacije. Da bi djeca bila zaštićena, važno je osigurati dosljednu primjenu Zakona o sportu i drugih propisa, a pomajrije odredbi Konvencije o pravima djeteta, koja je pravnom snagom iznad zakona te pravilnika, statuta i drugih akata sportskih klubova. Rješenje vidimo i u uvođenju licencija za rad s djecom u sportu, uz obve-

ni djeca samostalno dobove većinu odhaka o kupnju. Ona su industriji oglašavanja važna kao "predstavnici" triju različitih tržišta: sama djeca su kupci jer troše svoj džeparac, usto ona utječu na potrošnju svojih roditelja, a najvažnija meta trgovaca je njihova buduća potrošnja. Potrošačke navike stečene u djetinjstvu ostaju za cijeli život, stoga je utjecaj na djecu putem reklama za proizvođače i trgovce dugoročno profitabilan. Djeca su zato svakodnevno izložena reklamama često neprikladnog sadržaja, koje se emitiraju upravo u vrijeme kad su ona ispred TV ekrana, objavljuju se u dječjodostupnim tiskovinama i prostorima u kojima ona rade. Blještavi i dječjopobno privlačni prizori često lašavaju proizvode i usluge koji nisu prihvatljivi za eu, prikazuju rizične situacije koje ih mogu navesti na spazna ponašanja, a to ihog njihove nezrelosti, e stvarno ugroziti. olosi odavna upozoradna agresivna promidždaj smjerna prema dječjisi dugoročnu štetu njarazvoju, no oglašivačio zanemaruju ta upolja, kao što ugovinom

ignoriraju i pravila vlastitoga kodeksa etičnog oglašavanja koja ističu važnost zaštite djece.

U brojnim prilikama isticali smo neprihvatljivost takve prakse. Upozoravali smo na to da se oglaš za pornografske usluge redovito objavljuje u dnevnim novinama, čak i na tjednom prigodu s TV programom koji se u mnogim obiteljima nalazi djeci na dohvata ruke. Često televizijsko reklamiranje piva već nam saarvin jasno pokazuje svoje kobne posljedice kroz sve ubetalje opijanje maloljetnika, i to najčešće pivom.

Oglašivači i trgovci moraju napokon preuzeti odgovornost za etičnost sadržaja reklama, ali i roditelji trebaju prihvatiti vlastitu odgovornost za izbor sadržaja kojima su djeca izložena, za ravnjanje njihove kritičnosti i razlikovanje vlastitih želja od stvarnih potreba. No, svoj dio odgovornosti moraju preuzeti i institucije države te propisima bolje regulirati ovo područje.

Potrošačke navike stečene već u ranom djetinjstvu ostaju za cijeli život

Mila Jelavić

Na strani djeteta

Pravobraniteljica za djecu

Razvod braka najstresniji je za djecu pa su ucjene i manipulacije strogo zabranjene

Ne tjerajte dijete da bira između roditelja

I kad se razvedu ili rastanu, roditelji ne prestaju biti mama i tata svome djetetu. Na žalost, djeci se katkad čini da su se mama ili tata, "razveli" od njih. Oboje trebaju uložiti trud u to da dijete i dalje redovito kontaktira i s roditeljem s kojim ne živi jer je to nužno za njegov psihosocijalni razvoj i jedno je od važnih dječjeovih prava. Ali što kad dijete pokušuje otpor i nevoljnost za te susrete? Može li to biti razlog da se odustane od druženja s drugim roditeljem? Nipošto, kao što ni roditelj ne smije "odustati" od svoga djeteta. Dijete katkad osje-

ća snažnu ljutnju prema roditelju kojeg smatra odgovornim za razvod braka ili prekid isvanbračne zajednice roditelja. Ono može pokazivati otpor i zbog neugodnih i stresnih iskustava iz prijašnjeg komunikacije s roditeljem ili zato što je svjedočilo sukobima i nasilju među roditeljima. Neka djeca misle da se od njih očekuje "odabir strane" između majke i oca iako o tome ne govore otvoreno. Smatraju da tako pokazuju lojalnost roditelju s kojim žive te da bi se on mogao osjetiti povrijeđenim ili izdanim ako ona pristanu na

susrete i druženja s roditeljem koji ih je "napustio". Moguće je da je djetetovo odbijanje susreta i druženja s drugim roditeljem posljedica manipulacije. Na primjer, ako mu roditelj s kojim živi neprestano govori ružno o drugom roditelju ili se namjerno pokazuje slabim i nesretnim u trenutku djetetova odlaska na susrete s njim. Takvim manipulacijama pribjegavaju i očevi i majke, koji nerijetko pokušavaju "na svoju stranu" pridobiti i druge osobe iz djetetove okoline. Katkad pritom angažiraju i medi-

je u kojima iscrpno iznose djetetove obiteljske pričke te tako, želeći kazniti bivšega partnera ili partnericu, najveću štetu nanose svome djetetu. Svakako, djetetovo odbijanje susreta s roditeljem signal je koji se ne smije zanemariti i vrio je važno ustanoviti što mu je u osnovi. Iza djetetove ljutnje često se krije golemo patnja i gđad za roditeljskom ljubavlju. Odgovorni roditelji u takvoj će situaciji, ako je ne uspiju sami riješiti, potražiti pomoć centra za socijalni skrb. Dobro je da se za pomoć obrate i psihologu u obiteljskome centru

ili u savjetovalištima koja se bave pitanjima vezanim za razvod braka. Zato je neizmjereno važno da u svakoj sredini postoje takvi centri i savjetovališta dostupni svima, kao nužna potpora djeci i obiteljima.

PITAJTE DJEČJU PRAVOBRANITELJICU

Pitanja šaljite na adresu: Večernji list, Slavovska avenija 4, 10 000 Zagreb (za Pitaj pravobraniteljicu), ili izravno na mail: info@djete.hr

U osvrtu na medijsko djelovanje i vidljivost Ureda, važan je i doživljaj njegovih djelatnika o odnosu s medijima. Djelatnici su iskazali⁶ da se mediji obraćaju Uredu kad:

- žele upozoriti i educirati javnost (npr. o zaštiti djece od spolnog zlostavljanja i obvezama države da djetetu osigura zaštitu i sankcionira počinitelje nasilja kroz tzv. "registar pedofila").
- žele informacije i stajališta Ureda o niz aktualnih tema (npr. o zaštiti djeteta od manipulacije u konfliktnim razvodima, o zaštiti privatnosti djece u medijima - uključujući i zaštitu od zlostavljanja putem interneta, o zaštiti djetetove imovine, o zaštiti djeteta od iskorištavanja u reklamnim i političkim kampanjama i oglašavanju općenito, o zaštiti prava djece s teškoćama u razvoju, informacije o odgovornosti pojedinih institucija u zaštiti djece te o dječjim pravima općenito).
- p(r)ozivaju Ured u slučajevima kad javnost zahtijeva pooštavanje djelovanja (kao npr. u slučajevima sankcija protiv maloljetnih počinitelja prekršaja i kaznenih djela ili protiv učenika s problemima u ponašanju).

Prethodni tekst pokazuje sljedeće:

- Ured se pojavljuje u medijima redovito,
- Ured ima svoju strategiju djelovanja, u kojoj se ciljano vodi računa da se ne komentiraju pojedini slučajevi kršenja prava djeteta, već da se povodom takvih situacija daju stručna mišljenja i osvrti o pojavama,
- medijsko pojavljivanje Ureda niti najmanje ne pridonosi senzacionalističkom izvještavanju o djeci, već je usmjereno na povećanje svijesti javnosti o dječjim pravima te jačanju stajališta o nužnim standardima profesionalnog postupanja u promicanju prava djeteta i zaštiti djece čija se prava krše.

Istodobno, analiza mišljenja stručnjaka i djece članova i članica Mreže savjetnika pravobraniteljice za djecu pokazala su da su njihova mišljenja o vidljivosti i medijskom učinku djelovanja Ureda podijeljena. Tako dio stručnjaka smatra da je nužno da Ured ima više prostora u medijima i da treba biti medijski bolje prepoznat putem pozitivnih aktivnosti.

Istodobno, dio stručnjaka smatra da je upravo veliko postignuće Ureda prisutnost pravobraniteljice u javnosti i medijima, posebice preko preporuka u svim slučajevima kad su prava djece potencijalno ili stvarno ugrožena.

Često smo svjedoci istupanja pravobraniteljice u medijima, a u cilju skretanja pozornosti na određeni problem, situaciju ugrožavanja prava djeteta. Upravo ta prisutnost u medijima pretpostavljam da je dovela do toga da i kreatori politike više vode računa o svojim potezima, jer ne žele negativan publicitet.
Stručnjakinja, dugogodišnja zagovarateljica prva djece (2013.)

No i djeca i stručnjaci slažu se u tome da je nužno koristiti se novim elektroničkim medijima kako bi rad Ureda bio dostupniji:

Reakcije pravobraniteljice su dosta česte u novinama, ali tko od djece čita novine? Stoga bi reagiranje trebalo ići na neku drugu razinu dostupnosti javnosti, prije svega dostupnosti roditeljima i djeci.
Stručnjak, s dugogodišnjim iskustvom u radu s djecom (2013.)

I u ovom kontekstu važno je spomenuti analizu rada Ureda SWOT provedenu 2008. godine (Bezino-
vić, 2009.), koja je pokazala da djelatnici smatraju da se i nadalje u javnosti mora govoriti o dječjim
pravima, upoznavati javnost sa svim oblicima kršenja dječjih prava. Znatno porast broja vijesti o dječ-
jim pravima (Tablica 4.) pokazuje da je u ovom području postignuta poželjna promjena. Djelatnici ta-
kođer smatraju da se medijski prostor može bolje iskoristiti, pogotovo prostor edukativnih medija i za
djecu i za odrasle. U suvremenom trenutku to bi nedvojbeno značilo ulaganje napora u interaktivne
portale odnosno internetske stranice.

3. Postignuća i izazovi

Ured pravobranitelja, figurativno rečeno - od jednog malenog i tek rođenog djeteta, za koje nikada nismo sigurni u što će se pretvoriti, od njegovih prvih, ali upornih i glasnih koraka... izrastao je u prekrasnog dječaka odnosno u prekrasnu djevojčicu - sigurnoga koraka, jasnoga karaktera, vlastitog mišljenja, jednom riječju - odlikaša, u najširem i najboljem smislu te riječi.

Ured pravobranitelja za djecu učinio je golem i dobar posao... u različitim segmentima povreda prava djece koji se ranije nisu niti prepoznavali, niti se za njih marilo, ili su se pojavili kao posljedica tehnološkog napretka (primjerice, medijske povrede prava djece, nasilje putem interneta odnosno društvenih mreža).

Ljubica Matijević Vrsaljko (2013.)

Pravobraniteljica za djecu 2003. - 2005.

U cjelini, Ured pravobraniteljice za djecu pokazao je visoku razinu uključenosti i angažiranja na promicanju i zaštiti prava djeteta u Hrvatskoj. Svi izneseni podaci idu u prilog tomu da je Ured u proteklih deset godina bio vrlo aktivan te da je u postojećem okružju djelotvorno izvršavao svoju temeljnu zadaću definiranu u Zakonu o pravobranitelju za djecu (2003.). Tijekom ovih deset godina potvrdio se kao središnja državna institucija koja podjednako snažno i posvećeno promiče, štiti i zastupa najbolji interes djeteta na općoj i na pojedinačnoj razini.

No, ta važna pozicija ujedno je i izazov djelatnicima Ureda koji se suočavaju i s nerealističnim očekivanjima od svog djelovanja u postojećem okviru zakonskih mogućnosti.

Pozicija "dežurnog policajca" učinila je Ured pravobraniteljice mjestom gdje mnogi traže pomoć u situacijama kada smatraju da su njihova prava ugrožena, što katkad dovodi do nesporazuma, pa i negativnih reakcija na djelovanje Ureda, jer se od njega očekuje nešto što ne spada u područje njegova djelovanja.

Stručnjakinja, dugogodišnja zagovarateljica prava djece (2013.)

No ova je analiza također uputila na neka nova područja i moguće načine djelovanja Ureda, za što je potrebna kontinuirana politička volja, financijsko praćenje kao i drugi oblici podrške, uključujući bolju zakonsku regulativu. To su također pretpostavke daljnjeg razvoja Ureda u cilju ostvarivanja temeljne zadaće da "štiti, prati i promiče prava i interese djece" (Zakon o pravobranitelju za djecu, članak 2.).

Na osnovi svega dosad iznesenog možemo zaključiti da su neki od izazova s kojima će se u sljedećem razdoblju suočavati Ured pravobraniteljice za djecu sljedeći:

3.1 Bolja zakonska regulativa rada

I ova analiza, kao i ranija promišljanja (npr. Smerdel, 2009.; Vučković Šahović, 2009.), pokazuju da postoji prostor i potreba za daljnjim unaprjeđivanjem zakonskog reguliranja institucije pravobranitelja za djecu, odnosno da se preciznije i još neovisnije regulira njegov položaj i djelovanje, bolje definira način njegove participacije u donošenju zakona i drugih propisa te obveznost djelovanja u skladu s njegovim preporukama. Za suštinsko ostvarivanje ovih uloga potreban je jači i zakonski bolje definiran djelokrug rada opisan u člancima 8., 9. i 10. Zakona o pravobranitelju za djecu. To je pokazala i analiza SWOT provedena 2008. godine, koja je pokazala da bi Ured trebao biti više angažiran u zakonodavnoj proceduri (Bezinović, 2009.). Dakle, promjena je u ovom području nužna.

46 3.2 Bolje statističko praćenje prava djece

Ova analiza ponovo je otvorila i promišljanje što to znači praćenje prava djeteta, koliko su važni statistički pokazatelji u tom području te koliko su statistički podaci koje državna tijela osiguravaju nedovoljno osjetljivi na praćenje ostvarivanja prava i potreba djece. Naime, kako je ovaj osvrt pokazao, upravo su podaci Ureda važan izvor pokazatelja o stanju potreba i o zaštiti prava djece. To dobro govori o djelovanju Ureda, ali jednostavno nije dovoljno. Stoga bi bilo dobro da u sljedećem razdoblju Ured potakne međuresornu raspravu koja bi rezultirala obvezujućim preporukama o prikupljanju relevantnih statističkih pokazatelja o djeci, odnosno podatka o širokom rasponu pokazatelja dobrobiti djece, njihovim potrebama, uslugama koje su dostupne njima i njihovim obiteljima i slično.

Kad se govori o ostvarivanju i zaštiti prava djece, vrijeme je da se razmotri i opravdanost postojećeg načina njihova praćenja u izvješćima pravobraniteljice. Od samog početka izvještavanja koristi se podjela na deset skupina prava: osobna prava (uključuju šest skupina prava, među ostalim na život s roditeljima i roditeljsku skrb i pravo na zaštitu od nasilja u obitelji čije se kršenje najčešće prijavljuje), prava djece kao članova društvene zajednice, obrazovna prava, zdravstvena prava, socijalna i ekonomska prava, kulturna prava, pravosudnozaštitna prava, sigurnost, nesreće i ugrožavajuće okruženje, diskriminacija i ostala prava. Iako je kontinuitet u načinu prikazivanja rada odnosno praćenju pojedinačnih povreda prava djece na ujednačen način dobro, bilo bi dobro da se uzme u obzir i drugačiji pristup koji se temelji na podjeli na prava preživljavanja, razvojna prava, zaštitna prava i prava sudjelovanja.

3.3 Unaprjeđenje ostvarivanja prava djeteta u vrijeme gospodarske recesije

Nužno je zalaganje za prevenciju u svim područjima kao najbolje ulaganje u djecu Hrvatske, unatoč gospodarskoj krizi.

Stručnjakinja, dugogodišnja zagovarateljica prava djeteta (2013.)

Izazov je i kako biti pravobraniteljica u doba ekonomske recesije. Kako ustrajati u porukama o potrebi većeg zapošljavanja, bolje izobrazbe stručnjaka, većeg raspona usluga koje se upućuju državnim sustavima obrazovanja, socijalne skrbi, zdravstva u vrijeme kad je financijskih resursa nedovoljno? Kako tražiti da se napravi više za manje, a ostati uvjerljiv i vjerodostojan?

Jedna mogućnost djelovanja, ponovo odgovarajućim stručnim raspravama, analitičko je propitivanje postojeće paradigme odabira i financiranja preventivnih programa na svim razinama (od lokalnih zajednica do ministarstava) po načelu "svima pomalo". Ovaj trenutak upravo zbog krize traži bolje definiranje prioriteta te usmjeravanje sredstava u preventivne programe namijenjene djeci.

3.4 Daljnja senzibilizacija javnosti na prava djece i jačanje odgovornog roditelja

Još uvijek je česta rečenica: "Ova današnja djeca imaju previše prava i zato su takva." Ipak, to već pokazuje da su odrasli svjesni da djeci pripadaju prava.
Stručnjakinja, dugogodišnja zagovarateljica prava djeteta (2013.)

Ured pravobraniteljice suočen je s izazovom kako poticati daljnji društveni napredak u ostvarivanju prava djece u našem društvu, u kojemu je često prisutno stajalište da djeca imaju previše prava. Također se često čuje: "Djeca imaju prava, ali djeca trebaju imati i obveze," kao da je to neka "vezana trgovina". Djeca imaju prava preživljavanja, razvojna prava, zaštitna prava i prava sudjelovanja, jednostavno zbog toga što su djeca. To je suštinski povezano s razvojem svijesti o odgoju u obitelji kao pripremi djeteta za zdrav i odgovoran odnos prema sebi i prema okolini.

U cjelini, ova analiza pokazala je da je uloga pravobraniteljice za djecu danas, nakon deset godina njezina djelovanja, neupitna i iznimno važna. Pokazalo se da Ured ima važan položaj u društvu i da je njegova slika u javnosti pozitivna. U svom radu djelatnici Ureda pokazali su senzibilitet, inicijativnost i pravodobnost reagiranja u nizu situacija koja su važne za pojedino dijete, skupine djece i svu djecu u Hrvatskoj. To ne bi bilo moguće bez iznimnoga radnog iskustva, znanja, stručnosti, profesionalnosti i motiviranost djelatnika Ureda.

No, također se pokazalo da je nužno pridonijeti boljoj učinkovitosti u djelovanju institucije pravobraniteljice boljom zakonskom regulativom njezina rada. Zabrinjavajuće je da pet godina nakon prve evaluacije rada Ureda možemo u cijelosti podržati prijedloge koji su bili dani te 2008. godine: "Sugerirali bismo još jaču intervenciju u državne strukture, u smislu prepoznavanja pravobranitelja za djecu kao tijela koje je u potpunosti neovisno, a nadređeno svima, od lokalne do državne razine, od najmanjih nadležnih tijela do ministarstava. Ne bi se smjelo događati da na upućenu predstavku odnosno upit pravobraniteljice za djecu izostane odgovor, a zatim i reakcija, odnosno aktivnost upozorenog tijela." (Hrabar, 2009, 37-38).

Briga za dobrobit djece mora biti trajna, kvalitetna i učinkovita i ne smije ovisiti o aktualnim gospodarskim ili političkim promjenama. Konvencija o pravima djeteta nalaže kako u svim akcijama koje se odnose na djecu, bilo da ih poduzimaju javne ili privatne ustanove, najbolji interes djeteta mora imati prednost.

(Preporuka **Zaštita prava i interesa djece u odgojno-obrazovnim ustanovama u školskoj godini 2011./2012.**)

Već je spomenuto da su se na sadržajnoj razini mnoga pozitivna obilježja Ureda, kao i njegove slabosti i nedostaci te mogućnosti razvoja na koje je uputila ova analiza, također pokazali u unutarnjem vrednovanju koje su na načelima analize SWOT proveli sami djelatnici Ureda (Bezinović, 2009.). Upravo ta podudarnost "unutarnjeg i vanjskog doživljaja" može biti snažni motivator Uredu da osmisli strategiju uvođenja potrebnih promjena te da se tom podudarnošću posluži kao snažnim argumentom prema drugim državnim tijelima da se ozbiljno uključe u planiranje i provedbu tih promjena.

Ovaj tekst počinje navođenjem vizije, misije i ciljeva pravobraniteljice za djecu u Hrvatskoj. U uvodnom dijelu teksta također se navode i opisuje strukturalni i procesni pokazatelji i pokazatelji ishoda prava djeteta. Molimo sve čitatelje da ih ponovo pogledaju i da sami procjene koliko je Ured i institucija pravobranitelja za djecu uspješna u njihovu postizanju, da razmisle koja su moguća područja unaprjeđenja te tko sve i na koji način može pridonijeti daljnjem razvoju institucije pravobranitelja i hrvatskog društva u području prava djeteta. Također molimo da svaki korisnik ove analize razmisli kako ona ili on osobno i profesionalno mogu tome pridonijeti.

Popis sudionika intervjuja - stručnjaka “svjedoka vremena”

48

Stručnjaci koji su sudjelovali u intervjuu kao “svjedoci vremena” u odnosu na uspostavu i razvoj Ureda pravobraniteljice za djecu jesu:

Višnja Biti, novinarka, HRT

Prof. dr. sc. Gordana Buljan Flander, Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba

Zoran Cipek, udruga Krijesnica

Željka Čolović Rodik, prof., II. osnovna škola Varaždin

Doc. dr. sc. Adinda Dulčić, Poliklinika SUVAG

Prim. dr. sc. Milivoj Jovančević, Dom zdravlja Zagreb

Gorana Hitrec, prof., udruga Korak po korak

Prof. dr. sc. Dubravka Hrabar, Pravni fakultet u Zagrebu

Štefica Karačić, Hrvatska udruga socijalnih radnika

Prim. dr. sc. Marina Kuzman, Zavod za javno zdravstvo grada Zagreba

Prof. dr. sc. Marta Ljubešić, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Prof. dr. sc. Dubravka Maleš, Filozofski fakultet u Zagrebu

Mr. sc. Renata Odeljan, Visoka policijska škola

Lana Petö Kujundžić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu

Dr. sc. Darko Pinter, Dječji vrtić Sunce

Prof. dr. sc. Antonija Žižak, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Literatura

Bezinović, P. (2009.), Samovrjednovanje Ureda pravobraniteljice za djecu, u: Flego, M. (ur.), Evaluacija institucije pravobranitelja za djecu, Zagreb, Pravobranitelj za djecu, 55-64.

Brajša Žganec, A. i sur. (2011.), Analiza stanja prava djece i žena u Hrvatskoj, Zagreb, Ured UNICEF-a za Hrvatsku

Hrabar, D. (2009.), Evaluacija učinaka djelovanja Pravobranitelja za djecu, u: Flego, M. (ur.), Evaluacija institucije pravobranitelja za djecu, Zagreb, Pravobranitelj za djecu, 27-38.

Miharija, M. i Kuridža, B. (2009.), Mišljenja i stavovi djece u Hrvatskoj, Zagreb, Ured UNICEF-a za Hrvatsku

Smerdel, B. (2009.), Ustavno-pravni položaj i izgledi razvitka institucije pravobranitelja za djecu, u: Flego, M. (ur.), Evaluacija institucije pravobranitelja za djecu, Zagreb, Pravobranitelj za djecu, 21-26.

Vizek Vidović, V. i Žižak, A. (2009.), Evaluacija psihosocijalnih aspekata djelovanja Ureda pravobranitelja za djecu Republike Hrvatske, u: Flego, M. (ur.), Evaluacija institucije pravobranitelja za djecu, Zagreb, Pravobranitelj za djecu, 39-54.

Vučković Šahović, N. (2009.), Usklađenost Zakona o pravobranitelju za djecu s međunarodnim standardima, osobito s Konvencijom o pravima djeteta te preporukama i mišljenjima Odbora za prava djeteta UN-a, u: Flego, M. (ur.), Evaluacija institucije pravobranitelja za djecu, Zagreb, Pravobranitelj za djecu, 7-20.

Prilozi

Publikacije pravobraniteljice za djecu

(dostupno na www.dijete.hr)

50

Gabelica Šupljika, M. (ur.) (2007.), **Pozitivni sadržaji za djecu i o djeci**, Pravobranitelj za djecu, Zagreb

Želeći potaknuti razmišljanje o tome što su to pozitivni medijski sadržaji za djecu, zašto su važni i koja je korist od njih, pravobraniteljica za djecu organizirala je okrugli stol „Pozitivni sadržaji za djecu i o djeci“ 17. studenoga 2006. u Zagrebu. Obuhvaćene su teme koje se odnose na psihologijski uvid u problem pozitivnih i negativnih medijskih sadržaja, književnost, film, novinarsku etiku i dječje medijsko stvaralaštvo. Zbornik donosi šest izlaganja s ove tribine te, kao dodatak na kraju, inicijative i preporuke Ureda pravobraniteljice za djecu vezane za medije i djecu te UNICEF-ova načela i smjernice za etično medijsko izvješćivanje o djeci.

Jelavić, M. (ur.) (2008.), **Djeca bez pratnje. Djeca stranci odvojena od roditelja**, Pravobranitelj za djecu, Zagreb

Zbornik sadržava radove koji nude okvir za postupanje prema djeci, stranim državljanima, koja se bez pratnje roditelja ili skrbnika zateknu na teritoriju Republike Hrvatske, a s namjerom da se zaštiti njihov najbolji interes. On donosi tumačenje i primjenu propisa, načela dobre prakse, način skrbi o djeci u ustanovama u kojima im se osigurava skrb, iskustva djece odvojene od roditelja, stranih državljana. Sastavni dio zbornika je i Upitnik „Dijete odvojeno od roditelja“, kojim se preporučuje koristiti u svim pojedinačnim slučajevima, kako bi se dobili ujednačeni podaci, odnosno odgovori na ista pitanja. Na taj način moći će se

pružene skrbi, povratak u zemlju podrijetla ili trajnije zbrinjavanje djece bez pratnje na području Republike Hrvatske.

Vidović, L. (ur.) (2008.), **Baza podataka o počiniteljima spolnih delikata na štetu djece**, Pravobranitelj za djecu, Zagreb

Registar počinitelja spolnog nasilja prema djeci, odnosno baza podataka o počiniteljima spolnih delikata čije su žrtve djeca, već je poznata u mnogim zakonodavstvima, na različite načine, od Sjedinjenih Američkih Država, gdje je posve javna i dostupna svakoj zainteresiranoj osobi, do, primjerice, Nizozemske, gdje je dostupna stručnoj javnosti. Konkretno, nakon prihvaćanja Konvencije Vijeća Europe o zaštiti djece od spolnog zlostavljanja i spolnog iskorištavanja prikupljanje i čuvanje podataka o počiniteljima takvih delikata postalo je međunarodnopravni

standard i obveza zemalja koje Konvenciju ratificiraju. Pravobraniteljica za djecu pozvala je 2007. na uspostavu ovakve baze podataka u Hrvatskoj te je sljedećih godina poticala stručnjake i podizala javnu svijest o potrebi i važnosti poboljšanja sustava zaštite djece od spolnoga zlostavljanja. Godine 2007. organizirala je stručnu raspravu pod naslovom „Baza podataka o počiniteljima spolnih delikata na štetu djece“, a izlaganja i zaključci s ovoga skupa objavljeni su u istoimenom zborniku.

Flego, M. (ur.) (2009.), **Zaštita privatnosti djece u medijima**, Pravobranitelj za djecu, Zagreb

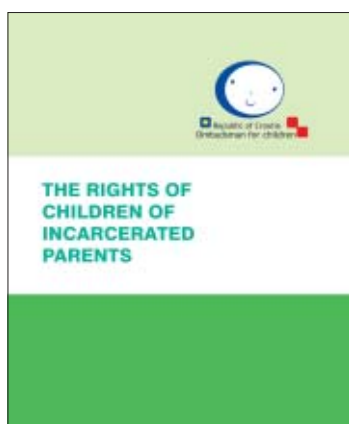
Pri izvještavanju o događajima u koje su uključena djeca novinari često zaboravljaju da ih brojni propisi i Kodeks časti obvezuju na osobito obziran pristup te zaštitu identiteta maloljetnika. Posebno je zabrinjavajuće to što povjerljive informacije o djetetu, kojima mogu raspolagati samo policija, zdravstveno osoblje i djelatnici socijalne skrbi, koji su ih dužni čuvati kao službenu i profesionalnu tajnu, ipak dospijevaju do novinara i bivaju objavljeni. Neprimjereno izlaganje u medijima može dodatno traumatizirati djecu i negativno utjecati na njihov razvoj, potaknuti neželjene reakcije okoline, a možda i ugroziti njihovu sigurnost. O ovim problemima, kao i o važnosti zaštite dječjih medijskih prava u širem kontekstu, uključujući i razvoj medijske kulture djece i odraslih, u zborniku pišu stručnjaci iz različitih područja, koji su sudjelovali u nekoliko tribina pravobraniteljice za djecu održanih u 2007. i 2008. U prilogu zbornika su zaključci, preporuke i smjernice za izvještavanje o djeci.

51

Gabelica Šupljika, M. (ur.) (2009.), **Prava djece čiji su roditelji u zatvoru**, Pravobranitelj za djecu, Zagreb

Danas u Hrvatskoj ima nekoliko tisuća djece čiji su roditelji u zatvoru. Ona su ranjiva, često zanemarena i zaboravljena od društva. Imaju različite životne povijesti, nekada su i sama izravne žrtve, a gotovo uvijek su i neizravne žrtve, trpeći posljedice, bez svoje krivnje, zato što su im otac ili majka u zatvoru. O njihovim potrebama, o mogućnostima i obvezama države da im osigura različite oblike pomoći i stručnu podršku, u ovom zborniku pišu stručnjaci različitih profila, uglavnom psiholozi, suci, pravnici i drugi, koji su sudjelovali na tribini pravobraniteljice za djecu u veljači 2008. godine, prvom stručnom skupu o ovoj temi u nas. U prvom dijelu zbornika obrađene su teme koje se odnose na odrastanje djeteta čiji su roditelji u zatvoru i o stručnoj podršci koju valja osigurati i djetetu i roditelju. U drugom dijelu obrađeni su obiteljskopравни i kaznenopravni aspekti teme, a u trećem su prilozi koji se odnose na specifična pitanja poput zaštite najboljeg interesa djeteta u situaciji obiteljskog nasilja, razvijanja roditeljskih kompetencija zatvorenika te sprječavanja medijske stigmatizacije djeteta.

Gabelica Šupljika, M. (ed.) (2013) **The Rights of Children of Incarcerated Parents**. Ombudsman for Children, Zagreb (elektronička publikacija)

Zbornik je pet godina nakon prvog izdanja objavljen kao internetska publikacija na engleskom jeziku, uz aktualizirane podatke, poseban predgovor izdanju na engleskom jeziku i osvrt predsjednice EUROCHIPS-a Liz Ayre. EUROCHIPS je međunarodna mreža organizacija koje štite prava djece čiji su roditelji u zatvoru, a Ured pravobraniteljice za djecu njegov je aktivni član.

Zbornik na engleskom jeziku dostupan je na www.dijete.hr.

Flego, M. (ur.) (2009.), **Evaluacija institucije pravobranitelja za djecu/Evaluation of the Institution of the Ombudsman for Children**, Pravobranitelj za djecu, Zagreb

Prvu stručnu evaluaciju petogodišnjeg funkcioniranja institucije pravobranitelja za djecu u Hrvatskoj provela je skupina istaknutih hrvatskih i međunarodnih stručnjaka, koji su, na poziv pravobraniteljice, analizirali različite aspekte njezina rada, kako bi utvrdili ispunjava li ovo neovisno tijelo svoju temeljnu misiju i na koji način i koliko uspješno ostvaruje svrhu zaštite i promicanja prava djeteta. Stručnjaci su procjenjivali usklađenost Zakona o pravobranitelju za djecu s međunarodnim standardima, osobito s Konvencijom o pravima djeteta i preporukama Odbora za prava djeteta UN-a, ustavnopravni položaj institucije te njezine praktične učinke i psihosocijalne aspekte djelovanja. Provedena je analiza in-

dikatora uspješnosti, u usporedbi s drugim europskim pravobraniteljima za djecu kao i samovrednovanje među djelatnicima Ureda. Publikacija je dvojezična, na engleskom i hrvatskom jeziku.

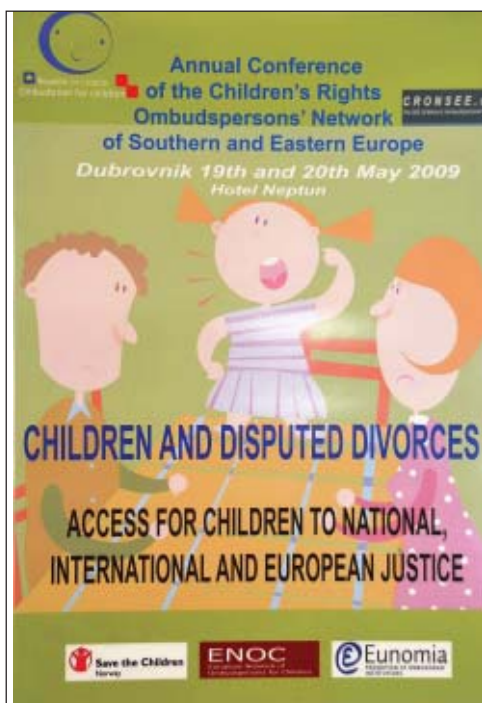
52

Osmak-Franjić, D. (ur.) (2010.), **Djeca i konfliktni razvodi/Children and disputed divorces**, Pravobranitelj za djecu, Zagreb

Dvojezični hrvatsko-engleski zbornik donosi zbirku priopćenja s održanih stručnih rasprava te priopćenja s Godišnje konferencije Mreže pravobranitelja za djecu Jugoistočne Europe (CRONSEE) „Djeca i konfliktni razvodi - pristup djece nacionalnom, međunarodnom i europskom pravosuđu“ (2009.), na kojoj su sudjelovali i predstavnici članova Europske mreže pravobranitelja za djecu (ENOC) te pozvani međunarodni i domaći stručnjaci. U tekstovima su izražena stajališta stručnjaka koji su u okviru svojih profesionalnih kompetencija i interesa angažirani u zaštiti djece i njihovih prava te promišljanju i predlaganju postupaka i pristupa koji bi pridonijeli postizanju veće razine zaštite djece čiji se roditelji razvode. Zbornik daje pregled međunarodne prakse, prikaz djelovanja europskih pravobranitelja za djecu u vezi s ovom tematikom te stručna stajališta i iskustva hrvatskih psihologa, psihijatarata, socijalnih radnika, sudaca, odvjetnika i drugih stručnjaka.

Zbornik daje pregled međunarodne prakse, prikaz djelovanja europskih pravobranitelja za djecu u vezi s ovom tematikom te stručna stajališta i iskustva hrvatskih psihologa, psihijatarata, socijalnih radnika, sudaca, odvjetnika i drugih stručnjaka.

Na konferenciji Mreže pravobranitelja za djecu u Jugoistočnoj Europi CRONSEE (Children's Rights Ombudspersons Network in South and Eastern Europe), održanoj u Dubrovniku 19. i 20. svibnja 2009., na kojoj se raspravljalo o zaštiti djece u konfliktnim razvodima, potpisan je i prvi službeni sporazum o suradnji 14 pravobraniteljskih institucija iz zemalja Jugoistočne Europe. U radu konferencije, uz brojne goste iz Hrvatske i zemalja članica Europske mreže pravobranitelja za djecu, aktivno su sudjelovali tadašnja predsjednica UN-ovog Odbora za prava djeteta Janghee Lee i međunarodni neovisni ekspert za dječja prava Peter Newel.

Flego, M. (ur.) (2010.), **Dječja prava i slobodno vrijeme**, Pravobranitelj za djecu, Zagreb

Zbornik je nastao kao rezultat aktivnosti Ureda pravobraniteljice za djecu usmjerenih na praćenje i propitivanje kako djeca ostvaruju svoje pravo na odmor i slobodno vrijeme, na igru i razonodu primjerenu njihovoj dobi, kao i na slobodno sudjelovanje u kulturnom životu i umjetnostima. U prvom poglavlju pod naslovom „Djeca i slobodno vrijeme“ prikazuju se uloga obitelji, lokalne zajednice, škole, dječjeg doma, knjižnice, sportskih klubova i drugih čimbenika koji utječu na kvalitetu provođenja slobodnog vremena djece. Drugo je poglavlje „Dva lica interneta“, a treće „Dječji i učenički časopisi u promicanju dječjih prava“. Zbornik sadržava i tekstove čiji su autori djeca, učenici osnovnih i srednjih škola.

Vladović, S. (ur.) (2012.), **Zaštita prava i interesa djece s problemima u ponašanju**. Pravobranitelj za djecu, Zagreb

Zbornik „Zaštita prava i interesa djece s problemima u ponašanju“ nastao je kao rezultat triju stručnih skupova Ureda pravobraniteljice za djecu, održanih 2008. godine u Rijeci, 2010. u Osijeku i 2011. u Zagrebu. Obuhvaća radove stručnjaka i znanstvenika raznih profila kao što su socijalni pedagozi, psiholozi, socijalni radnici, pedagozi, liječnici, pravnici, koji potječu iz raznih sustava i institucija, školstva, socijalne skrbi, zdravstva, policije, pravosuđa, lokalne zajednice, sveučilišta te Ureda pravobraniteljice za djecu. Radovi u zborniku obuhvaćaju različite aspekte zaštite djece s problemima u ponašanju, od stručnih i praktičnih smjernica zasnovanih na istraživanjima, do elaboriranja učinkovitosti

pojedinih državnih sustava koji se njima bave. Obrađene su teme poput prevencije problema u ponašanju, sudjelovanja djece u planiranju intervencija, zaštite djece unutar pojedinih sustava te prava djece u sukobu sa zakonom.

Filipović, G., Osmak Franjić, D. (ur.) (2012.), **Dijete u pravosudnom postupku. Primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava**, Pravobranitelj za djecu, Zagreb

Zbornik „Dijete u pravosudnom postupku - Primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava“ objedinjuje priopćenja sa stručnih rasprava „Što za djecu znači Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava“ i „Zaštita djeteta svjedoka u postupcima policije te kaznenom i prekršajnom postupku“. U zborniku je objavljeno 16 radova o različitim aspektima zaštite prava djeteta u pravosudnom sustavu. Prvi dio zbornika odnosi se na zaštitu djeteta koje se pojavljuje pred sudom kao žrtva ili svjedok i kojemu se mora jamčiti zaštita, u skladu s međunarodnim propisima te ovisno o djetetovoj dobi i njegovim razvojnim potrebama. Drugi dio govori o pravu djeteta na izražavanje mišljenja u postupcima u kojima se odlučuje o važnim aspektima njegova života, kao što je, primjerice, izjašnjavanje s kojim roditeljem želi živjeti kad se roditelji razvede, odnosno pravo djeteta na posebnog zastupnika u takvome postupku.

Uz zbornike „Zaštita prava i interesa djece s problemima u ponašanju“ i „Dijete u pravosudnom postupku - primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava“, objavljene su i zbirke sažetaka radova na engleskom jeziku „Protection of Rights and Interests of Children With Behavioral Problems“ i „Children in Judicial Proceedings. Implementation of the European Convention on the Exercise of Children's Rights“.

Katalog izložbe radova učenika Grafičkog odjela Škole primijenjene umjetnosti i dizajna u Zagrebu: 19. studeni - Svjetski dan prevencije zlostavljanja djece/19 November - World Day for the Prevention of Child Abuse, Pravobranitelj za djecu, Zagreb, 2009.

Katalog izložbe radova učenika Grafičkog odjela Škole primijenjene umjetnosti i dizajna u Zagrebu s porukama o prevenciji nasilja nad djecom i zlostavljanja djece, rezultat je suradnje Ureda pravobraniteljice s organizacijom Women's World Summit Foundation (WWSF) i želje da se djeca izravno uključe u aktivnosti prevencije zlostavljanja djece i izgradnju kulture prevencije. Ured pravobraniteljice za djecu dobio je u 2008. godini prvu nagradu za inovativni pristup prevenciji zlostavljanja djece, pa je novčani iznos nagrade poklonio Školi za primijenjenu umjetnost i dizajn u Zagrebu i pozvao njezine učenike da pomognu u osmišljavanju plakata za Svjetski dan prevencije zlostavljanja djece. Od pristiglih radova izabran je jedan kao službeni plakat Ureda pravobraniteljice za djecu (na naslovnoj stranici kataloga), a svi su radovi izloženi na prigodnoj izložbi. Publikacija sadržava 37 plakata s dojmljivim vizualnim i verbalnim porukama te komentar pravobraniteljice za djecu i ravnateljice škole, na hrvatskom i engleskom jeziku.

54

Izdanja Konvencije UN-a o pravima djeteta

Konvencija o pravima djeteta - Uloga pravobraniteljice za djecu/Konvencija o pravima djeteta - Zakon o pravobranitelju za djecu, Pravobranitelj za djecu, Zagreb - izdanja iz 2006., 2007., 2011. i 2012.

UN-ova Konvencija o pravima djeteta (na jeziku bliskom djeci) - izdanje na Brailleovu pismu - Pravobranitelj za djecu, Zagreb, 2006.

UN-ova Konvencija o pravima djeteta (na jeziku bliskom djeci) - zvučni zapis na CD-u - Pravobranitelj za djecu, Zagreb, 2006.

Konvencija UN-a o pravima djeteta/ E Konvencija katar o UN pale adefurja e shavohendi/Konvencije dala UN-u da diriptace kupijilor, Pravobranitelj za djecu, Zagreb (djeci prilagođen tekst Konvencije na hrvatskom, romskom (Romany chib) i bajaškom romskom (limba d'Bjaš), 2007.

Publikacije objavljene uz potporu Ureda pravobraniteljice za djecu

Ceranić, V. (ur.) (2009.), *Zbornik radova povodom 20. godišnjice Konvencije o pravima djeteta* (posebno izdanje časopisa *Pravnik*), Udruga Pravnik, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

U povodu 20. obljetnice Konvencije o pravima djeteta i 40. obljetnice časopisa *Pravnik* koji uređuju studenti Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, uz potporu Ureda pravobraniteljice za djecu, objavljen je zbornik s ukupno 12 radova o različitim područjima zaštite prava djece, pristiglih sa svih pravnih fakulteta u Hrvatskoj. Obradene su teme od prava djeteta na susrete i druženja, prava na zaštitu od nasilja u obitelji i zaštite djece smještene u institucijama do prava na zaštitu od gospodarskog izrabljivanja te zaštite djece izbjeglica. Autori su profesori i studenti pravnih fakulteta.

Ciboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D. (ur.) (2011.), *Djeca medija - Od marginalizacije do senzacije*, Matica Hrvatska, Zagreb

Knjiga *Djeca medija - Od marginalizacije do senzacije* bavi se istraživanjem medijskog tretmana djece, interakcijom djece i medija te zaštitom prava djece u medijima. Sadržaj knjige, u sedam tekstova različitih autora, govori o utjecaju medija na djecu, uključujući i internet, posebno o utjecaju sadržaja nasilja, o prikazu djece u medijima, načinu kako se izvještava o djeci s teškoćama u razvoju te o različitim aspektima zaštite prava djece u medijima. Podaci su potkrijepljeni rezultatima istraživanja o izvještavanju o djeci u hrvatskim tiskanim medijima, koje su tijekom 2010. godine proveli mladi istraživači, diplomirani novinari i komunikolozi.

Ostale publikacije

Ured pravobraniteljice je na svojoj web stranici objavio više letaka o pojedinim aspektima zaštite dječjih prava, a četiri letka tiskana su u većoj nakladi kao materijal oblikovan za djecu i mlade. To su:

„19. studenoga - Svjetski dan prevencije zlostavljanja djece“ - letak kojim se Ured aktivno uključio u međunarodnu akciju i osvojio prvu nagradu za inovativni pristup prevenciji zlostavljanja djece,

„Sva djeca imaju jednaka prava“ - letak o pravima djece koja su u sukobu sa zakonom,

„Javi se pravobraniteljici“ - letak o ulozi, ovlastima i načinu rada pravobraniteljice za djecu,

„MMS za snažniji glas djece u društvu“ - letak o ulozi i radu Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu.

Prostori Ureda pravobraniteljice za djecu

56

Pravobraniteljstvo za djecu djeluje u četiri ureda - u Zagrebu, Splitu, Osijeku i Rijeci - u kojima se primaju pritužbe djece i odraslih, organiziraju se razgovori s djecom, stručnjacima, predstavnicima institucija i udruga koje rade s djecom, sastanci radnih skupina, sastanci članova Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu (MMS), posjeti inozemnih delegacija, konferencije za novinare i slično. Budući da su djeca naši najdraži i najvažniji gosti, svi su uredi opremljeni tako da u njima djeca različite dobi mogu gostovati, biti aktivna i družiti se s pravobraniteljicom i njezinim timom.

U sve urede djeca dolaze razgovarati s pravobraniteljicom i njezinim suradnicima ili razmjenjivati svoja iskustva i stajališta. Tako su se, primjerice u splitskom uredu, održavale radionice za djecu o dječjim pravima, u osječkom uredu odvijali su se manji skupovi za djecu i odrasle na kojima se predstavljala Konvencija o pravima djeteta i rad ureda, a u središnjem uredu u Zagrebu sastanci članova MMS-a na nacionalnoj razini i radionice s djecom. Nastojimo da prostor bude takav da odašilje poruku o *child friendly* pristupu te o tome uvijek vodimo računa i u poslu kojim se bavimo. Pristup prilagođen djeci izravno je povezan s misijom i vizijom našega rada te strategijom i planom te programom rada. On nam otvara mogućnosti suradnje na svim razinama i sa svim subjektima vezanima uz djecu.

Naši uredi nisu uvijek bili odgovarajući za tu svrhu, ali postupno pronalazimo i uređujemo prostore koji će biti dostupni svoj djeci. Nažalost, unatoč nastojanjima nismo uspjeli biti u potpunosti pristupačni osobama s invaliditetom, osim u Rijeci, gdje postoji lift te u Zagrebu. U strateškom planu za budućnost još su intenzivnije aktivnosti te edukativni, promotivni i partnerski susreti s djecom i odraslima. Pri kraju je uređenje naše *Male kuće dječjih prava* u Zagrebu, koja je pristupačna osobama s invaliditetom i već djelomično u funkciji, a sljedeći je korak kadrovska osnaživanje Ureda kako bi ovaj prostor mogao biti u punoj funkciji.

Prvi radni prostor Ureda pravobraniteljice za djecu u Zagrebu bio je smješten na prvom katu u zgradi u Hebrangovoj 4. Na toj je adresi Ured djelovao do kraja 2010. godine.

Prvi regionalni ured otvoren je 2. ožujka 2007. u Splitu, u Ulici braće Kaliterna 10

Regionalni ured u Osijeku otvoren je 18. lipnja 2007. u Osijeku, najprije “u podstanarstvu”, u zgradi Lučke kapetanije Osijek, na adresi Šetalište kardinala Franje Šepera 6

57

U Rijeci je regionalni ured pravobraniteljice smješten u “Riječkom neboderu” na adresi Trpimirova 2/III, a započeo je s radom 1. listopada 2007.

Ured u Splitu je proširenjem i preuređenjem tijekom 2010. godine dobio lijep i funkcionalan prostor za rad i druženje s djecom.

58

Ured u Osijeku preselio se u veljači 2010. na novu adresu, Šetalište Petra Preradovića 7/I. Ondje je uređena i prostrana soba za održavanje radionica s djecom.

Od prosinca 2010. središnji Ured pravobraniteljice za djecu nalazi se u najužem centru Zagreba, u Teslovoj 10.

Premda je uređenje *Male kuće dječjih prava* u prizemlju zgrade u Teslovoj 10 još u tijeku, u njemu su već održane neke aktivnosti poput "velikih" sastanaka Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu i konferencije za novinare.

60

Vizualni identitet

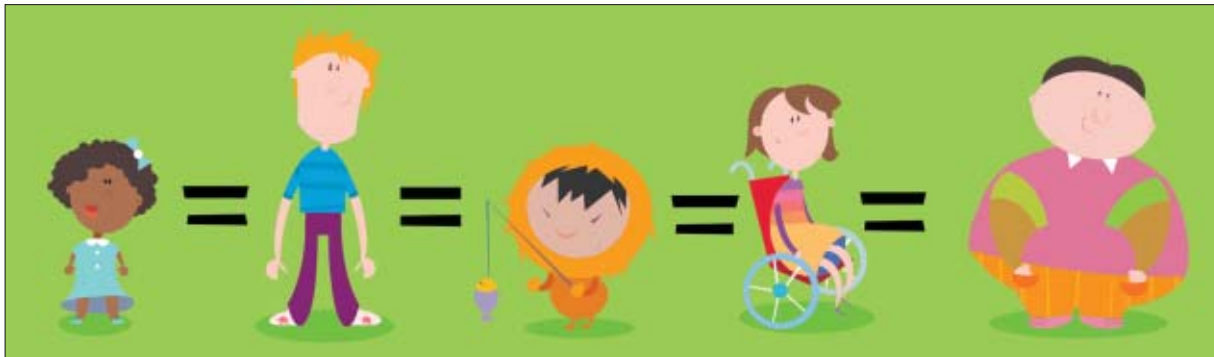
Na svim skupovima Ureda pravobraniteljice za djecu proteklih godina uvijek se negdje ispred govornice i predsjedavajućeg stola ili iza stručnih i ozbiljnih govornika, kao kontrapunkt teškim i sumornim temama o kršenju prava djece, nalaze plakati s razigranim likovima djece. Najčešće je to narančasti plakat na kojemu je petero djece koja poručuju: *Mi imamo prava*. Njihova poruka slavi **različitost** - jer se razlikuju po boji kože, izgledu, sposobnostima, teškoćama, ali slavi i **jednakost** - jer poručuje da su sva djeca jednaka u svojim pravima.

Uz njega se često pojavljuju i drugi plakati u živim bojama koji ilustriraju različita dječja prava: djevojčica s megafonom simbolizira pravo djece na slobodno izražavanje mišljenja, dijete koje drži za ruke mamu i tatu ilustrira pravo na zajedničku roditeljsku skrb, djeca koja se igraju podsjećaju na pravo djeteta na slobodno vrijeme i igru; djevojčica u kolicima u igri s prijateljima upućuje na pravo djeteta s teškoćama u razvoju na dodatnu podršku i skrb...

Ove lijepe slike postale su tijekom deset godina neizbježan dio vizualnog identiteta Ureda pravobraniteljice za djecu. Njihova je autorica zagrebačka akademska slikarica Sanja Rešček, istaknuta i nagrađivana ilustratorica slikovnica.

Ona je i autorica službenog logotipa, zaštitnog znaka Pravobranitelja za djecu Republike Hrvatske, u obliku nasmiješnog lika uz koji se, s lijeve strane, smjestio plavi kvadratić sa žutom „europskom“ zvijezdicom, a s desne, dva prepoz-

natljiva „hrvatska“ kvadratića. Ovaj nasmijani logo prepoznatljiv je simbol Ureda pravobraniteljice za djecu, koji se smiješi sa svih publikacija za djecu i odrasle - i s ozbiljnih zbornika i s letaka namijenjenih djeci. Nalazimo ga i na bilježnicama, kalendarima, označivačima stranica i karticama za igru memorije, mapama, olovkama i vrećicama Ureda pravobraniteljice, kao i na bedževima i majicama za članove Mreže mladih savjetnika pravobraniteljice za djecu.

Za našu desetu obljetnicu Sanja Rešček izradila je i veselu rođendansku inačicu istoga znaka. Neizmjereno smo joj zahvalni na tome što nam je velikodušno podarila ove lijepe i ljupke pratitelje i suputnike, od kojih se ne razdvajamo svih ovih godina.

61

Doplatna marka uz 18. rođendan Konvencije o pravima djeteta

U povodu 18. obljetnice Konvencije o pravima djeteta (2007. godine), pravobraniteljica za djecu pokrenula je izdavanje doplatne poštanske marke kako bi privukla pozornost javnosti na taj važni dokument kao i na potrebu da se zaštita dječjih prava podigne na višu razinu. Autorica ilustracije bila je Sanja Rešček. Sredstva prikupljena prodajom marke dodijeljena su Hrvatskom savezu slijepih za tiskanje slikovnice u taktilnoj tehnici za slijepu i slabovidnu djecu. Objavljena je taktilna slikovnica o pravima djece „Super je bit različit“, autorice Đurđe Miklaužić i ilustratorice Zrinke Ostović. Slikovnicu su na dar dobila sva slijepa i slabovidna djeca koja su u tom trenutku pohađala niže razrede osnovne škole.

 Republika Hrvatska
Pravobranitelj za djecu

azanas.dijete.hr
www.dijete.hr